

BUDAPEST, BÉCS, BELGRÁD.
Károly-laktanya.

TELJES EGYENRÚHÁKAT

és egyenruha nemeket es. kir. tábornokok, törzs-, fő- és altisztek, egyéves önkéntesek és legénysek, nemkülönben a m. k. honvédség, népfelkelő valamint a m. k. csendőrség, pénzügyorség, továbbá m. kir. posta-, vasut- és távírdá-tisztek, erdészek, tüzoltók és hadastyán egyletek, minden egyenruhás testület, megyei és városi huzárok részére elegáns kiállítás és gazdaság választékban szállítanak

TILLER MÓR ÉS TESTVÉRE
udvari szállítók, Budapest, Károly-kaszárnya.

Megrendeléseknél a rang és szak megjelölése kérietik. — Vidéki megbízások utánvétel mellett pontosan eszközöltetnek. — Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

EGYETLEN MAGYAR KÖNYVÁRUS, KI AZ 1885-1KI ORSZ. KIÁLLÍTÁSON A KEVÉS SZÁMU (110) LEGNAGYOBB KITÜNTETÉSSEL A NAGY DISZOKLEVÉLLEL LETT MEGTISZTELVE.

RÁTH MÓR
KÖNYVKIADÓ-HIVATALA és KÖNYVKERESKEDÉSE BUDAPEST, Gizella-tér, a Haas-palotában által mindazon

EGYETLEN MAGYAR KÖNYVÁRUS, KI AZ 1873-1KI VILÁG-KIÁLLÍTÁSON A KEVÉS SZÁMU LEGNAGYOBB KITÜNTETÉSSEL A LEGFELSŐBB ELISMERÉSSEL LETT MEGTISZTELVE.

TAN- ÉS SEGÉDKÖNYVEK,
melyek az egyetemeken, jogakadémiákban, középiskolákban, tanítóképezdékben, kereskedelmi- és polgári iskolákban, néptanodákban stb. használtatnak

a lehető legjutányosabban beszerezhetők. — Nagyobb megrendelések tetemes előnyökben részesülnek, vidéki megrendelések postafordultával

a legnagyobb figyelemmel bérmentve eszközöltetnek.

36. SZÁM. 1888. BUDAPEST, SZEPTEMBER 2. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyévi ár 12 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egyévi ár 8 frt. Kárműki előfizetéshez a postallag megkötött viteldij is csatolandó.

A LEGELSŐ MAGYAR TŰZOLTÓ.

A fájdalom, oly föltötte gyakoriak a tüzesetek, mindegy nem szorul bizonyításra. De lehetetlen megállanunk, hogy ez alkalommal rá ne mutassunk az önkéntes tűzoltóságok nemzetgazdasági és etikai becseré.

A mai korban az emberbaráti intézmények a legmodernebb haladás jelei. Ezek közt első helyen áll az önkéntes tűzoltóság, melynek egyedüli célja és vezéreszméje a felebaráti szeretet gyakorlása: segíteni a megtámadottakon, bizalmat önteni a csüggedőkbe, reményt adni a kétségbeesőknek. S míg tagjaiban folyton a jó érzelmeket tartja ébren, egyszerűsége megeremti az összetartás és bajtársinaság érzetét. E tekintetben a demokrácia legkötőbb terjesztője. Vész idején öreg és fiatal, szegény és gazdag, magas állású és közrendű egyaránt s ugyanazon zászló alatt gyakorolja a felebaráti szeretetet. A mentes munkájánál nincs társadalmi különbség, oda segítő karját s jó szívet viszi mindenki el.

Ez erkölcsnemesítő hatásán kívül az önkéntes tűzoltóságok a fejelemhez, föltétlen engedelmességhez és önmegtadadáshoz való szoktatás, az egyén önbizalmának s jőzan bátorságának fölkeltése és fokozása által igazi derék embereket nevelnek a társadalomnak.

Ez a jőtekonny intézmény, alig husz éve, hogy meghonosult nálunk. Széchenyi Ödön gróf, a legnagyobb magyar fia, volt a megteremtője.

Gewinnreichste Combination!

15 Ziehungen in einem Jahre,
die nächsten schon

am 1. September 1 Haupttreffer 15.000 Gulden ö. W.
am 2. November 1 Haupttreffer 50.000 Gulden ö. W.
am 2. November 1 Haupttreffer 10.000 Gulden ö. W.
am 2. November 1 Haupttreffer 100.000 Lire Gold.

Die grösste Gewinnchance bietet die nachstehende von uns arrang. Losgruppe:

Ein 3% 100 Frcs. Serbenlos	Ein ital. Kreuzlos	Ein Dombanlos	Ein öster. Kreuzlos
--------------------------------------	------------------------------	-------------------------	-------------------------------

Haupttreffer in den nächsten Ziehungen:

Am 14. November Frcs. 100.000 Gold. Am 14. Jänner Frcs. 100.000 Gold. Am 14. März Frcs. 100.000 Gold. Am 14. Juni Frcs. 100.000 Gold. Am 14. August Frcs. 100.000 Gold.	Am 2. November Lire 100.000 Gold. Am 1. Februar Lire 50.000 Gold. Am 1. Mai Lire 15.000 Gold. Am 1. August Lire 15.000 Gold.	Am 2. November Gulden 50.000 ö. W. Am 1. März Gulden 20.000 ö. W. Am 1. September Gulden 15.000 ö. W.	Am 1. September Gulden 15.000 ö. W. Am 2. Jänner Gulden 50.000 ö. W. Am 1. Mai Gulden 25.000 ö. W.
--	---	--	---

Jedes Los muß gewinnen. Ein Los kann 2 Treffer machen.

Wir erlassen diese vier verschiedenen Lose gegen Cash coulant nach Zugewinn ober gegen 15 monatl. Raten à fl. 5.— oder gegen 23 monatl. Raten à fl. 4.—. Bei Beistellung erbiten wir die erste Rate sofort bei der ersten Ziehung. Um 20 fr. für Rückporto per Postanweisung.

Verlosungs-Kalender und Ziehungsalisten franco und gratis.
Bank- und Wechselgeschäft 3725

M. J. GUTH & COMP.,
Wien, I., Kohlmarkt Nr. 5.

Gewinnreichste Combination!

FEHÉR MIKLÓS
a. m. kir. államvasutak gépgyárának vezérügynőke és több más elsőrangú gépgyár képviselője

ajánlja leszállított árokon a kizárólag nála kapható, világhírű

EREDETI MAYER-TRIEURÖKET,
továbbá kítőző szerkezetű

gabona-tisztító rostait,
valamint legjobbnak bizonyult, könnyű sorvetőgépeit és mindennemű ekőit.

olcsó árak és kedvező fizetési feltételek mellett.

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Iroda, raktár és javító műhely Budapest, üllői ut 25-dik szám alatt „Köztelek”

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A FOGÁSZAT
ÉS MŰTÉTEINEK RÖVID KÉZIKÖNYVE

Orvostanhallgatók és gyakorló orvosok számára.

Irtá
Dr. ABONYI JÓZSEF.

104 fametszettel. Ára füzve 1 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben, IV. egyetem-utca 4. szám megjelent és minden könyvtárban kapható:

Zöld Könyvtár.
(Csinos, zöld vászonkötésű kötetekben.)

Boross Mihály válogatott kisebb munkái. 3 frt.
Fáy András eredeti meséi és aphorizmái. Negyedik kiadás. 1 frt 60 kr.
Györfly Iván. Tréfás versek. Humorgyöngyök gyönyörűkötetű gyűjteménye. 80 kr.
Hufeland Kristóf Vilmos dr. Makrobiotika vagy hogyan hosszabbíthatjuk meg életünket. Dr. Kiencke átdolgozása nyomán, ford. Kemény Fülöp. 1 frt 60 kr.
Jókai Mór válogatott beszédei. Második kiadás. 1 frt 60 kr.
Tartalom: I. A Bárdy család. — A jó öreg asszony. — A kalózkirály. — Petky Farkas leánya. — Bacsó Tamás.
II. A Hanga. — A kázmok utódja. — Történetek egy ócska kastélyban. — Valdivia.
Kane a sarkutazó. A második Grinnel-expedíció sarkutazása Dr. Kane E. K. műve után. Bevezetéssel ellátva. 1 frt 60 kr.
Kisfaludy Károly válogatott munkái két kötetben. A költő arcképpel. II-ik kiadás. 1 frt 60 kr.
Versek és elbeszélések. — Színművek.
Kisfaludy Sándor összes regéi. A költő arcképpel. 1 frt 60 kr.
Tartalom: I. Előszó. — Caobánex. — Tática. — Somló. — Doboz Mihály és hitvese. — A szent-mihályhegyi remete. — A megbosult hitzegő. — Gyula szerelme.
II. Kemend. — Dobronce. — Saigliget. — A somlói várszék. — Eszghvác. — Mian bán. — Frangyópa Erzsébet. — Balassa Bálint. — Viola és Pápac vagy hámis barát.

Kaigge Adolf br. Érintkezés az emberekkel. Fordította Nagy István. 1 frt 80 kr.
Kulifay Ede. Magyarország története. A legrégibb időkig. I. kötet. 1 frt 60 kr.
Kulifay Ede. A szabadság hősei és vértanúi. Lapok a magyar történelemből. 1 frt 60 kr.
Legové Ernest. Atya és fia a tizenkilencedik században. Fordította Feleki József. Gyermek- és serdülő-kor. Ifjú-kor. 1 frt 60 kr.
Mathews Vilmos dr. Hogyan boldogulunk? Fordította és jegyzetekkel ellátta Polgár. 1 frt 60 kr.
Német beszédek. Irták: Ebers György, Heyne Pál, Spielhagen Frigyes, Stifter Adalbert, Storm Ilyndar, Zachokke Henrik. 2 frt.
Orsz. beszédek. Első kötet. Irták Puskin S., Gogol M., Krylov J., Dosztojevskij T., Turgenyev J.
— Második kötet. Irták: Gogol Miklós, Kochanovszkynd, gróf Sollohub, gróf Tolstoj I. N.
— Harmadik kötet. Irtá: Turgenyev Szergejevics Iván. 2 frt.
Pestalozsi Henrik. Lénárd és Gertrud. Magyarította Zsengeri Samu. A szerző életrajzával. 2 frt.
Tündérmesék. A legkedveltebb gyűjteményekből összeállítva. Negyedik kiadás. 80 kr.
Wieland. Az Abderiták. Ford. Farkas Albert. 1 frt 40 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

UJABB
EMLÉKBESZÉDEK
ÉS
TANULMÁNYOK.

IRTA
TRÉFORT ÁGOSTON.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

Tartalom: Emlékbeszédek. Lukács Móricz. — Gróf Lónyay Menyhért. — Mignet Ferencz. — Thiers Lajos Adolf. — Guizot Ferencz és báró Eötvös József felett. — Tanulmányok. A felsőház reformjáról. — Elnöki megnyilatkozás a m. t. akadémia 1886 május 9-én tartott ünnepélyes közlésén. — Néhány szó a középiskoláról.

AZ ALCsUTHI KASTÉLY UDVARA. Kősz György fényképe után rajz. Csorna Károly.

Hanem az intézmény azóta óriásit fejlődött. Ezen a téren is évtizedek mulasztásait pótolni helyre. Fővárosi tűzoltóságunk ma már mintául szolgál nemcsak keletnek, de nyugatnak is. Vidéki nagyobb városainkban pedig önkéntes tűzoltó-testületek keletkeztek. Valamennyit az orsz. tűzoltó-szövetség kapcsolja össze, melynek védnöke József főherceg, a legelső magyar tűzoltó, ki idestova egy évtized óta áll az intézmény élén.

József főherceg, bár nem vesz részt a szövetségi üléseken, közvetve mindig érvényesíti befolyását és nézetét. A tűzoltó-ügy támogatása és fejlesztése ezernyi elfoglaltsága mellett is egyik főgondját képezi. És hogy a tűzoltósági intézmények oly szép lendületet nyertek nálunk, ez első sorban a főherceg érdeme. Az uralkodóház egyik legnépszerűbb tagja szívvél-lelékkel tűzoltó.

Hogy mily hévvel ragad meg minden alkalmat a mikor e játékony intézménynek használhat, s azt minden körökben terjesztgeti, — mutatja az, hogy midőn a «Segítség» album szerkesztéséről felszólítást nyert, hogy a leégettek fölszólítására kiadott é. d. díszmüvet néhány emléksorral tisztelje meg: akkor is a tűzoltó intézmény fölkarolására és terjesztésére intézett lelkes felhívást Magyarország főurához és nagybirtokosaihoz.

S nemcsak elméletileg az, de a gyakorlatban is. A mellett, hogy szellemi és anyagi támogatásban részesítette az összes hazai tűzoltóságot: legkedvesebb otthonában, Alesuthon olyan önkéntes és pusztai tűzoltóságot szervezett, mely párját ritkítja nem csak nálunk, de Európában is.

Az alesuthi tűzoltóság alapítását egy szakferfi látogatása alkalmával a következőleg adta elő a főherceg: «Először fizetett tűzoltóságot terveztem; hanem aztán meggondolva, hogy többet használok azzal, ha a lakosok érdeklődésének bevonásával, velők is megértetem a közös erővel működés és a társulás nagy eszméjének üdvös voltát: az önkéntes intézmény behozatalában állapodtam meg. Ily módon inkább terjeszthető maga a szép eszme, s inkább válik lehetségessé a baze minden polgárának csak hasznára lehető szakértelemre törekvés s a fegyelmezettség iránt való érzék általánosítása, meggyökeresítése.»

József főherceg 1882. július 28-án szervezte tűzoltóságát, melynek felállítására az első impulzust ama nagy tűzvész adta meg, mely kevesel azelőtt az egyik alesuthi pusztán óriási pusztítást okozott. Az alesuthi tűzoltóságnak, mint főparancsnok, József főherceg lépett az élére s az alesuthi tűzoltóság azóta jóléteje az egész környéknek. Minden tűznél ott van, közel vagy távol, s az egész vidék ez újabb nemes intézményért is áldva emlegeti a főherceget nevét.

Az alesuthi tűzoltóságot József főherceg saját uradalmának tisztjeiből és alkalmazottjaiból toborozta össze. Egy maga oktatta, gyakorolta be őket s az áldozatot nem kimélve, maga látta el felszereléssel. S a főherceg tűzoltói körében igazi atyai és bajtársi szerepet tölt be. Nyájasan, barátságosan bánik velök s azok a szó szoros értelmében «követik a főherceget a tűzbe is».

Az alesuthi tűzoltóság önkéntes és pusztai csapata is jelenleg mintegy 60—60 tagot számlál s szervezete, fegyelmezettsége, akcióképessége és felszerelése a legkiválóbb, a mit e tekintetben elérni lehet. József főherceg böles előrelátásából legújabb létesült egy gyermek-tűzoltó csapat is, mely hivatva van, munka vagy háboru idején, a felnőtteket helyettesíteni. Ma ez a gyermekraj is be van gyako-

rolva s vész esetén megbécsülhetetlen szolgálatakra képes.

József főherceg, a mióta alesuthi tűzoltóságát magalapította, a hazai és külföldi tűzoltói szaklapoknak is buzgó munkatársa. Derek tűzoltói működéséről maga küldi az orsz. szövetség központi választmányának a jelentéseket, melyeket a szövetség minták gyanánt szentesített. Ezenkívül számos cikket ír a tűzoltó-ügyekről.

A főhercegen a tűzoltó-ügy iránt való rokonszenvében teljesen osztozik fenséges neje, Klotild főhercegnő is, ki nyáron családja kíséretében gyakran megtekinti az alesuthi tűzoltók vasárnapi közgyakorlatait.

Legújabbban azzal adta jelét a főhercegaszony legmagasabb érdeklődésének, hogy a múlt év József napján pompás piros selyem-zászlót ajándékozott fenséges urának névnapj ajándékaul. Ezt a zászlót a főherceg, átértve az ajándékozó nemes célzatát, alesuthi önkéntes és pusztai tűzoltóságának ajánlotta föl. Ez volt a legnagyobb öröm és kitüntetés, melyet kedves tűzoltóinak szerezhetett. Maga a főherceg is el volt ragadtatva e kiváló figyelem által s elhatározta, hogy a zászlót ünnepélyesen felszentelteti. Nagy elhatározás az a főhercegnél, ki maga a megtesztelt szentelésnek egy részét mutatja, a jobb-Oldalán József főherceggel, a mint kedvenc hátsólvát vezetékén tartja.

Harmadik képünk Ellinger Edének egy más alkalommal történt fényképi felvétele után mutatja az alesuthi kastély főbejáratát.

Ezen a napon ment vége az a nevezetes ünnep, melyről már e lap is közölt leírást.

Az ünnepély a Pálós-barátok egykori birtokán, a göböljárású pusztán folyt le. Egy része abban a történelmi emlékü hársfasorban, melyet még József nádor ültetett. Fényét és jelentőségét megadta az, hogy maga József főherceg rendezte; de hozzájárult emeléséhez, hogy a fővárosból és vidékről tömegesen jöttek a tűzoltó-küldöttségek s ott voltak a magyar tűzoltóság legkitünőbb vezérferfiak: Cziráky Béla gróf, Follmann Alajos, Szechenyovszky Szaniszló, Bárány Nándor Ernő, Kempelen Imre, verebi Vég István, Seidel Lajos, Breuer Szilárd, Walsér Ferenc, Korponay Ödön s még számosan a tűzoltóügy kipróbált bajnokai közül. S így ez ünnepnek valóságos országos jellege volt. József főherceg a legilletékesebb szakferfiak előtt mutatta be tűzoltóságát s osztatlan elismerést és dicsőséget aratott vele.

Az alesuthi önkéntes tűzoltótestület, mely Hofhauser Ödön parancsnok s a pusztai tűzoltóság, mely Libits Adolf parancsnok vezetése alatt vonult föl, fényesen kiállották a tűzpróbát. Egyszerű s mégis festői megjelenésük, katonai tartásuk, gyakorlataik pontossága, jelképes támadásuk sikerült befejezettsége a legkellemebb benyomást keltezték mindenki benn.

S a mellett, hogy a tűzoltóság ünnepe volt ez a nap, örökké emlékezetes marad hazafias szel-leme által is. József főherceg, ki tűzoltósága élén s tűzoltói közt megragadó példáját adta annak, hogy a jó ügy felkarolásában a társadalmi állás terén különbséget nem ismer, e napon megható jeleit adta igaz magyar hazafiságának. Első kijelentése az volt a budapesti önkéntes főparancsnok üdvözlésére, hogy a mint annak szavai «igaz magyar tűzoltó szívből fakadtak, úgy biztositathatja, hogy azok nála öszinte magyar tűzoltó szívből visszhangzanak.» Az a jelenet pedig, midőn a felszentelt zászlót átadta «vitéz tűzoltó»-nak, örökké felelhetetlen lesz mindnyájunk előtt, kik e szép napon a főherceg megtisztelő vendégszeretetésében részesültünk.

József főherceg, mint egykor ősei a harezme-

zőn, kezébe vette a zászlót s azt fenn lobogtatva, büszkeséggel hivatkozott rá, hogy az fenséges nejenek ajándéka. «Nem kívánom, — szöhl lelkes hangon, — hogy fölesküdjek e szent jelvényre. Elég, ha szavakat adjátok. Magyar embernél a himnódott szó szent s kötelezőbb minden eskünél!»

Az ihletett beszéd hallatára könnyeket morzsoltak szét a vitéz tűzoltók, a jelen voltak lelkesedése pedig nem ismert határt.

Betetőzte az ünnepiesség az, hogy jelen volt azokon a fenséges zászlónya, Klotild főhercegnő is, gyermekei: Mária Dorottya, Margó, Klotild és Erzsébet főhercegnők, László és Józsi főhercegek kíséretében. A főhercegnő, a mint a tűzoltócsapatok előtt a zene hangjai s József főherceg kalauzólása mellett elvonult, igazán fejedelmi jelenség volt.

Az alesuthi ünnepeket minden a magyar tűzoltóügynek egyik legszebb diadalaként fogják emlegetni.

Dr. Kovács Dénes.

A fentebbi közlemény kapcsán több alesuthi képet mutatunk be olvasóinknak. Kettő ezekből Klósz György budapesti fényképész felvétele után készült. A nagy csoportos kép a zászlószentelési ünnep részét vett tűzoltó szakferfiakat, küldöttségi tagokat s az alesuthi tűzoltókat tünteti föl. A közepén a felszentelt lobogó alatt József főherceg ül. — A másik kép az alesuthi kastély udvarának egy részét mutatja, a jobb-Oldalán József főherceggel, a mint kedvenc hátsólvát vezetékén tartja.

Harmadik képünk Ellinger Edének egy más alkalommal történt fényképi felvétele után mutatja az alesuthi kastély főbejáratát.

BARÁTI KÖRBE.

Biztos hely e vadásztanya,
Zuhoghat künn a fergeteg!
Mint gyermekét a hű anya,
Vidám kedvünk úgy védi meg.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Bár az idő éjjelre jár!
Ki tudja, lesz-e még napunk,
Mikor megint találkozunk?

Sok éve, hogy nem láttatok,
Én is, ti is, megvénülünk;
Úgy mulnak évek, mint napok
S már életalkony int felénk.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Az elhanyagolt napsugár
Még gazdagabb szórja szét
Utolszor fényét, melegét.

Eszünkbe jut, mi volt, mi mult;
Emlékké vált minden remény.
Oh hány reményünk sirba hullt
Az élet küzdő mezéjén!
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Mi elmúlt nem tér vissza már,
És azt, ki küzdött, szenvedett,
Enyhíti az emlékezet.

Híven szeretük a hazát,
Küzdöttünk érte emberül;
Virrasztottunk sok éven át
A sebzett halálköl körül.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Ismét derült a láthatár,
S mert nem hiába áldozánk,
Te élsz és élni fogsz hazánk!

Nem egy társunk kidúlt korán,
Áldás lebegjen sirjokán!
Mellettek a végső tusán
Nem állott nő, gyermek, rokon.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Ha minket a végóra vár,
Széliden frgya bé szemánk'
Hű nőnk vagy kedves gyermekünk.

* A «Budapesti Szemle» legújabb füzetéből.

A fergeteg immár elül,
A tiszta ég pirkadni kezd;
Éltünk is így borul, derül,
Égy testvér a hajnal s az est.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár,
Ha busan is, bücsúra bár!
Im búra fordul örömrünk,
Legyen, de el nem csüggedünk.

GYULAI PÁL.

OROSZ ÉLETKÉPEK.

Arany és petroleum.

Gogol M. után.

Az orosz közmondás szerint «ostoba örményt és zöld lovat nem látót» meg.

A mi a «zöld lovat» illeti, megengedem, hogy e fajtára még rá nem akadtak; de az örmény kizárólagos bölcseségének már rég kiesett a fenéke.

Balangarian Nikolai Nikolajevics, telivér örmény léteré nagyon restelte, hogy minden furfangossága mellett sem bír semmire sem menni. Éjjel-nappal azon törte fejét, mi módon lehetne egy csapással más ember rovására meggazdagodnia, a nélkül, hogy ezért felelősségre vonhatnák.

Felölösseg alatt pedig nem értette a lefözött emberek többé-kevésbé lármás kérdőre vontását, hanem azon kellemtelen érzést, mely rajta gyakran erőt vett, midőn valamely ügyesen keresztülvitt kereskedelmi ügyesség után nemcsak hogy börtönbe került, s ott verést kapott, de még a biztosnak vélt prédát is elvesztette.

Feltette magában, hogy ezentúl legalább az utolsó csapást ki fogja kerülni. Szent-Pétervárott rossz hire volt; a városnegyed rendőrmestere éber figyelemmel kísérte üzletét, s ha tíz helyen nyitott is boltot, a fatális végzet mindenütt utól érte.

Moszkvában sok az örmény, Odesszában pedig a zsidók tökéletesen elrontották a helyzetet. Tehát csakis vidéken lehetne valamihez jutni, és pedig oly helyen, hol jómódu, de ostoba emberek laknak.

Emberünk hamar kifürkészté, hogy Kazán körül tejjel-mézszel folyó vidék terül el. Mindenekelőtt túladott tulajdon üzletén és pedig potom áron: tíz rubelt lopott kopékákban kiosztott az utcabeli koldusok közt, maga aztán kopott, rongyos kaftánjában elment a rendőrmesterhez, kinek bejelentette, hogy valamely anachoreta klastromba beáll koldusbarátának.

— No, hald Nikolai Nikolajevics, — kiáltá fel rohögve a törvény embere — mindent elhíszek, hanem hogy te koldusbarátának beállnál, azt még akkor sem fogom elhinni, ha a fekete csuklyát fejeden látom. Egyébiránt te tudod, mit csinálsz. Menj, isten hírelve.

Kazánban épen országos vásárt tartottak, midőn Balangarian oda ért. Nagy ámulatára, számos honfitársat látott különféle áruhákban, kik fellepésük után itélve, a terepet tökéletesen ismerhették.

Ezekkel nem volt szabad érintkeznie, mert a veszedelmes konkurrenzia vajmi hamar kitűdött volna.

A sokadalomban járva-keelve, neszét vette, hogy Kazántól néhány verstny távolságban terjedelmes nádasok vannak, melyeket potom áron meg lehet venni.

Balangarian, kinek agyában e hir hallatára különféle tervek támadhattak, elhatározta, hogy a helyszínén körülnéz.

— Uram, kezdé a becsületes, de rendkívül buta muzsik, kinek szekerén az ígért földje felé utazott — tán csak nem azért akarod a takorói nádasot megvenni, hogy vadludakra, réczékre és szárcsákra vadászhasz benne? Mert egyebet ott nem tehetsz, s ha télen a mocsár befagy, legfeljebb róka-lesre járhatok ki a tóhoz estétként. Az igaz, nem kérnek valami sokat a nádasért, de még azt a keveset sem éri meg.

Az orosz paraszt információjára helyesnek bizonyult, mert a nádas körül elterjedt süppedő mocsáron kívül, egy talpalatnyi mivelhető földet sem lehetett látni, de annál több vadlúd és egyéb szárnyas vad kavargott ide-oda a levegőben.

Az alku hamar létre jött, mert a tulajdonos, ki épen semmi hasznát sem vehette a feneketlen nádasnak, nagyon megörült, midőn magánál még nagyobb boldorra akadt, ki pénzt is ígért helyibe.

Legtöbbet ért a tó szélén épült kunyhó, mely valamikor vadásztanya gyanánt szolgálhatott, most azonban üresen állt.

Balangarian mosolyogva kifizette a vételárát, sőt annyira ment széles jó kedvében, hogy a régi tulajdonossal kompániában földig leitta magát.

— Tudod batuska, dadogá nehéz fölve a jámbor orosz — most már még jó tanácsot is adok pénzéért. Ne mondhasd, hogy rászedtelek. Téli-nek idején egész nap ezer meg ezer vad lúd szokott a nádas körül legezésni. Ha nem restelled a fáradságot, naponként könnyen lóhetsz 25—30 darabot; miután pedig ilyenkor még jó húsban szoktak lenni, Sz-Pétervárott darabját akár 40 kopékáért is eladhatod. Tudod, nekem rossz már a szemem, de azonfelül még a közsvény is bán, fel kellett hát a vadászattal hagynom, és legfeljebb böjt-ídon löttem magamnak néhány fekete lábú réczét. Nálád egészen másképp áll a dolog, te ép, egészséges ember vagy.

— Én is erre gondoltam — viszoná Balangarian, — csak hogy nem vad, hanem szelid ludakat akarok tenyészteni, melyeknek, még ha soványak is, jó ára szokott lenni a sz-pétervári vásáron.

Másnap reggel emberünk a szomszéd falukban összevásárolt vagy harmincz pár ludat a parasztnak nagy ámulatára, kik valóságos Kolumbusz-tojásnak nézték most a ludtenyésztés dolgát.

Öt hét múlva Balangarian, sovány gebéjét számba fogva, néhány pár luddal Sz-Pétervárra koczogott, hol portékáján hamar tulajda, egy újabb küldeményt jelentett be minden vevőnek a legközelebbi vásárra. Ezalatt folytonosan sovány ludakat vásárolt és hirtelre annyira elterjedt a vidéken, hogy minden parasztság, már csak a csekély távolság kedvéért is, Takoróba vitte eladó ludait.

A második szent-pétervári expedició alkalmával már a vevők várták Balangarian megérkezését a kijelölt helyen, nevezetesen pedig ugyanazon vevők voltak, kik először vették meg az örmény ludait.

Az üzlet fél évig tartott a leírt módon, azzal a különbséggel, hogy Balangarian nem 10—15, hanem kétszáz pár ludat adhatott volna el egy negyedóra alatt, annyira kopások lettek.

Egy szép napon, midőn a tó partján sétálgatott, a vigan gágogó ludseregben gyönyörködve, úri trojka állott meg háziokja előtt, melyből mosolyog arczal az egyik sz-pétervári vevője szállt ki.

— Nos, nem csudálkozik azon, hogy Takorón keresztül utazva felkeresem önt? Szenvedélyes vadász lévén, nem állhattam ellent e gyönyörű nádas csábjainak. Hiszen ez nagyszerű hely rézelesre! S ha megengedi, estére és hajnalra lesre itt maradok, magától értetődően, hogy az általam el-ejtett vad árát szívesen megfizetem.

— Nagyon sajnálom, — veté közbe komoly képpel Balangarian, midőn vendégével orosz közök szerint az első pohár teát elköltötte volna, — de a nádasban szelid ludaim tartózkodnak, ha most kegyed itt lövöldözne, ijedtökben kirepülének, és bottal üthetném nyomukat; át fogja tehát látni, hogy kívánságát nem teljesíthetem.

A szent-pétervári vevő azonban nem tágitott, hanem rövid beszélgetés után kijelenté, hogy a kitűnő vadászhelyért az érte fizetett vételár háromszorosát megadja, ha Balangarian az alku azonnal megkötni hajlandó lenne.

— Hová gondol uram? — jegyzé meg a fufangos örmény — én 3000 rubelt adtam csak, az igaz, de a ludtenyésztésnél eddigelé kétszer annyit elvesztettem: egészségem oda van, s ha nem remélném, hogy idővel üzletem javulni fog, egy rossz kopékát sem fekettem volna bele.

— No hát mondja meg egy szóval, mit kíván; tudja, engem csak a vadász szenvedélye vezet, nincs más élvezetem, gyermekeim már önállók, én pedig élni s mulatni akarok, a mig csak lehet.

— Nem tehetem, — volt Balangarian állandó válasza.

— De talán mégis — folytatá a fővárosi ur.

— Jó, hát megmondom az árát, de csak azért, hogy áltassa az alku lehetetlenségét. Én negyven-ezer rubelt kérek; ebből aztán egy fel kopékát sem engedhetnék. És pedig negyven ezer rubelt.

A sok szónak az alku végleges megkötése lett a fináléja. Asakoff ur, — így hívták a vevőt — kivette vaskos tárczáját és rögtön leolvasta a pénzt.

— Most meg én ajánlok önnek egy nagyon előnyös alku; én ezelőtt két hónappal Perm vidé-

kén egy rendkívül gazdag petroleum-forrást vettem meg 50,000 rubelért. Már 80,000-et is ígértek, de én kerek 100,000-et akartam, ezt pedig az illető uri ember látszólag sokalja. Látszólag, mondom, mert ezelőtt négy nappal harmadik kéz által 95,000 rubelt kínáltot. Ha tehát ön nem 95 ezret, hanem csak 80-at ad, illetőleg a birtokáért most kapott 40 ezret még 40-el pótolja, átengedem az egész telepet. Magától értetődően, hogy előbb a helyszínén mindent megnéz.

Balangarian kapva kapott a jó alku, de azt a világról sem mutatta, sőt olyan formán beszélt, mintha a már megtörtént eladást is megbánta volna. De azért másnap korán reggel a két férfi Permbe utazott, hol Asakoff ur igazgató mérnöke fogadta őket.

A telep csak készülő féiben volt, de a petroleum penetráns szagát mindenütt lehetett érezni, sőt a telep körüli földön a láb nyomása alatt azonnal kibuggyant az értékes anyag.

Estve gazdag lakomához ültek, mely alkalommal Asakoff úgy tele beszélt Balangarian fejét, anyi tiszta petroleum-mustrát mutatott be neki apró üvegekben, hogy örményünk alig várta az adás-vevési szerződés megkötését, mely szerint az Asakoff ur permi petroleum-telepe, minden jogokkal és terhekkal, 80 ezer rubelért átmén a Balangarian korlátlan tulajdonába.

Az igazgató főmérnök bemutatta munkáit, számra valami 80 6-oros parasztot, új gazdájától a havi bér kifizetésére 1000 rubel előlegét vett fel, és a miként mondá, a megrendelt fű gépek átszállítása végett, a legközelebbi vasuti állomására utazott.

Asakoff a réa következő napon szintén visszasi-

sietett új birtokára.

Mig Balangarian a főmérnök visszaérkezésére várt, a következő lakonikus tartalmu levelet vette Asakoff-tól:

«Uram!
Ön nekem tulajdonképen aranytartalmu homokot akart eladni, vagyis inkább közönséges homokot akart 40,000 rubelért nyakamba sózni. Ha eddigelé még nem látott volna ostoba örményt, úgy bámulja meg tulajdon becses arczát a tükröben. A «zöld lovat» ezuttal elengedek, hanem a petroleum-bánya kiaknázásához sok szerencsét kívánok.

Asakoff.
És most lássuk, mily módon esett Balangarian a másnak ástott verembe.

A fufangos örmény vásárra vitt ludjainak gégejébe egy-két szemnyi termés-arany darabkát csuszattatott, mintha azokat a legesevny állatok a nádas körül fekvő homokon legezésny nyelték volna el. A csel nem volt épen ügyetlenül kidolgozva, csak hogy az aranyműves, kihez Asakoff az apró aranydarabokat értékesítés végett elvitte, rögtön felismerte a csalást, a mennyiben ily alku tiszta terméssarany kizárólag az Ural bányáiból kerül elő.

Viszont Asakoff petroleum-telepe tulajdonképen úgy keletkezett, hogy a még sokkal fufangosabb orosz alattomban vagy két tuczt hordó petroleumot ástott el az állítólagos bánya helyén, mikor aztán a legcsekélyebb kapavágás után természetesen petroleumnak kelett a talaj alul előbuggyannia.

Igy járt túl a fufangos örmény eszén az 6-oros szédelőg.

Magától értetődik, hogy Balangarian nem tartotta czélszerűnek bíróság elé vinni a dolgot, hanem azóta soha sem mondja többé, hogy nem látott ostoba örményt.

Hátra van még ezután a zöld ló felfedezése, mely eseményről annak idején olvasóimat azonnal értesíteni fogom.

Oroszból — a.

KATONAI TUDÓSÍTÓK.

Egy állam sem nélkülözheti ma már még a legesendesebb békeidőben sem a szomszéd államok hadi készületéről, erődítéseiről, fegyvereiről, harcászati módjáról, hadilészámaról és mozgósításáról való folytonos hiradást. Minden európai hadvezényelt igyekszik magát meg béke-időben tájékoztatni más hadseregek viszonyairól, hogy minden meglepetés ellen biztosítva legyen s a támadás ne érje készületlenül. Ez az alapja azoknak az óriási fegyverkezéseknek, melyek annyi milliót nyelvek el, s ha komolyan veszszük a dolgot, lehetetlen eltagadni messzeható fontosságát. Tudjuk, hogy Nagy Frigyes is ily uton értesült a Bécsben, Párisban és Pétervárt

elő görög orvosok rajta voltak, hogy hazájuk fürdő-rendszerét csakhamar rómaiakkal is megemertessék s ebben az igyekezetben Asklepiosz fejtejt ki nagy buzgalmat. Ez időben jöttek létre a híres nyilvános thermák, a fényesen berendezett magánfürdők s csak Konstantin császár alatt kezdtek ismét használatból kimenni. Plinius, Palladius és mások ránk hagyták e fürdők leírásait, melyekben a római művészet minden pompája egész teljességében ragyogott, úgy hogy még romjaik is az ókori művészet legbecesebb kincseinek lőnek lelhelyeiv. Ily thermák romjai alól kerültek napvilágra: a Laocoon-szobor, a farnézi Herkules és még sok egyéb.

Valóban a régi fürdők fényéhez képest a legdivatosabb modern fürdők is szegényeknek nevezhetők. Értékes festmények s szobrok díszítik a fürdő helyiséget körülötte tágas oszlopcsarnokokat, ritkafajta virágokkal beültetett parkok és kertek szolgáltak sétahelyül, míg az üdítő friss tavak kristály-tükrö mellett márvány-pavilonok és kéjlokak kínálkoztak pihenőül. Szórakozásról is bőven volt gondoskodva; nem hiányoztak a játszóhelyek, gimnasztikai gyakorlatokra, s a verseny-pályák és labdázó termek, sőt a színi előadások sem. Titus, Diocletian és Caracalla fürdőinek fennmaradt romjai s a pompeji ásatások fogalmat nyújtanak a régi római fürdők minden képezetét túlhaladó kényelméről, valamint a belső helyiségek berendezéséről, czéljáról is. Oly nagy volt a fürdők népzsűrűsége a régi rómaiak előtt, hogy még idegen földön is, a hol hadjárataik alatt táborítottak, első dolguk volt fürdőket állítani fel, a mit bizonyít az is, hogy sok elsőrangú fürdőhelyünk, mint a mehádiai Herkules-fürdő, már a rómaiak alatt létezett.

A hideg fürdő iránti előszeretében a rómaiakak és görögökkel a régi germánok és seythák is osztoztak. Émezekről tudja van, hogy gyermekeiket télviz idején is a jéghideg folyókba mártották; amazokról pedig Julius Caesarnál, és Tacitusnál olvassuk, hogy oly vaseségességük volt, hogy télen át is hideg fürdőt vettek folyókban és tengerekben.

Különös, hogy a kereszténység kevésbé kedvezett a fürdőnek, mint a keleti vallások ritusa, legalább tény, hogy a papság sok tekintetben agályosnak tartotta a közérköcsölségre. Ezért van, hogy pl. Szent Agoston csak havonként egyszer engedélyezte a fürdést, szent Jeromos pedig egészen eltiltotta a felnőtteknek, s csak gyermekeknek engedte meg. Hanem Nagy Károly nem sokat respektálta ezt a tilalmat, mert fölismervén saját tapasztalásából a fürdés hasznát, általánosn elterjesztette azt, s maga is Aachenben léte alatt naponként látogatta az ottani meleg forrásokat. Példájára a papság is kibékült a fürdésről, sőt kolostorokban és kórházakban is mindjában meg kezdték honosítani.

Ez időben még a fürdés napjait a felsőbbség határozta meg s ugyanaz állapította meg a fürdési díjat is. Hogy a fürdők jövedelme mindamellett igen tekintélyes volt, az több adathól kiviláglik. De kiviláglik az is, hogy ennek dacára a fürdőkészet nem tartozott ekkor meg általában a tisztességes iparágak közé, s körülbelül egy rangban állott a bakóval; csak később, mikor már egyes vallások és humanitárius rendek is, mint a szent János-, szent Lázár-rend, fürdőintézeteket létesítettek, hogy a szentföldről visszatérő elbetegesedett, kutyas zarandokoknak gyógyulást és ellátást nyújtsanak, kezdték a fürdők is több méltánylásban részesülni, a mivel epeidejük hol egész kórházakká bővítették ki magokat, hol pedig egyes kózségek vagy maga az állam birtokba mentek át.

Hogy a mult századokban már a fürdőzés nemcsak Magyarországon, de a külföld előkelőbb köreiben is mennyire el volt terjedve, mutatja memoire-irodalmunk, s benne a felvidék nem egy, ma is hírneves fürdője s mutatják a külföld legelőkelőbb fürdőinek százados hagyományai is.

A legrégibb fürdőhelyek közé tartoznak, hogy csak a világhírűekről szóljunk, a fejedelmi talákozások ismert színhelye is, *Ems*, a mit bizonyít az, hogy közelében már a római korban találtak pénzeket, fürdők maradványait, sőt egy castellum alapait is, melyek a mellett szólnak, hogy itt a hódítók egykor katonai telepet állottak. Meleg forrásairól már a 10-dik században történik említés s az első gyógyház 1382-ben jött létre. Híres forrását ma évenként 13.000 ember keresi fel s világtörténeti szerepet is nem egyszer játszott, mert több ízben futottak

össze benne a magas politika szálai s itt történt Vilmos király és Benedek követ híres találkozásai 1870 jul. 13-án, melynek eredménye a francia hadizenet s III. Napoleon bukása lőn.

Wiesbaden hőfóráit is ismerték már a rómaiak s Plinius «Fontes Mattiani» néven említi. A mostani fürdőhely is, melyet évenként több mint 60.000 vendég látogat, a rómaiak kezdeménye, a kik itt összefutó három nagy katonai utjak csomópontján várat építettek, mely magvát képezte a későbbi fürdőtelepnek, s falait a század elején találták fel. Ma már Wiesbaden a legelőkelőbb és legfényesebb külföldi fürdőhelyek egyike s erős hőforrása miatt felettebb kedvelt. Még a hetvenes években rendes vendégei közé sorozhatta a német eszárú család, s az idén is Natália szerb királyné ott tartózkodása adott Wiesbadennek politikai jelentőséget.

Ujabb keletkezési ezeknél a világhíri csehországi fürdő-trifolium: *Karlsbad*, *Marienbad* és *Franzensbad*. Amannak nagyhatású gyógyforrásait, melyeknél már százazereket nyertek gyógyulást és üdülést, a monda IV. Károly császár nevével hozza kapcsolatba, ki azokat 1347-ben egy szarvasvadászat alkalmával fedezte volna fel, s később Crécynél kapott sebeit is itt gyógyította. Mindamellett még a mult században Karlsbad látogatóinak száma nem haladta meg a 134-et, holott ma évenként 18—20 ezer körül áll. Pedig Karlsbad nem szoros értelemben vett mulatóhely, dacára a berendezés tökéletes komfortjának, s főjelentősége kitünő hatású Sprudelljában áll, mely a földről buzog elő, s valódi gyógyhelyé teszi a májbajok ellen.

Még ifjabb nálánál *Franzensbad*, ez a kiválóan női fürdőhely, kilencz fő ásványos forrásával, melyet csak 1790-ben alapított II. Ferenc császár, kinek érzalakra is föl van itt állítva. Hirneves glaubersós vizei szakkörökben és pácienseknél egyaránt el vannak ismervén, s évenként több száz ezer palaczkával küldenek ki belőle a világ minden részébe. Még nagyobb kincsessel bír kitünő vaslájában, női bajok ellen, melynek azonban most már nemcsak egyrangú, de sőt diadalmas vetélytársa akad, külföldi orvosi tekintélyek véleménye szerint is, az erdélyi Vászár-telken Zsigmond Lajos által fölfedezett vaslájában, melynek összetétele ugyanazon gyógytulajdonokat még fokozottabb mértékben mutatja. *Franzensbad* alul 150 házból álló helység, melynek tiszta és friss levegője is kitünő.

Legifjabb a cseh fürdők közt *Marienbad*, mely voltaképp csak 1807-ben állott be a gyógyfürdőhelyek sorába, de oly gyorsan emelkedett, hogy ma már a legelső közt foglalt helyet s bizonyos bajokban az egyedüli reményhorgony. Ásványvíz-kereskedése is kétszerte akkora mint *Franzensbad*. Érdekes megemlíteni, hogy Magyarország majdnem legnagyobb kontingensét szolgáltatja *Marienbad* elhizott, kövér üdülöinek.

A cseh fürdők közé sorozandó még *Teplitz* is, melynek talaja szintén historikus. 1813-ban itt jöttek össze Ausztria, Orosz- és Poroszország uralkodói, hogy előkészítsék az október 9-iki alliance megkötését I. Napoleon ellen. A Biela-völgy bájos fürdőhelye azóta is több ízben szolgált koronás fők találgájával, s ez a mult jogát adott arra, hogy Európa legelőkelőbb fürdőhelyei közé számítsassék, melynek gyönyörű fekvését évenként 12 ezernél több fürdővendég keresi fel, s különösen sok elagott vagy sebesült harcos. *Teplitz* szintén a régibb fürdőhelyek közé tartozik, mert már 1862. augusztus végén ülte meg nem ugyan alapítása, de forrásai felfedezésének 1100 éves fordulóját.

A mi a tengeri fürdőköt illeti, ezeknél nem a sótartalom, nem is a hullámcsapás a tulajdonképeni gyógyerejü tényező, a mint sokan hiszik, hanem sokkal inkább a tengeri levegő, melynek oly hatalmas befolyása van az anyagcsere, hogy a tengeri fürdő hatását, a rendkívülív fozkott étvágyat és szulgyparadást, rendszeren a vízfürdő használata nélkül is előidézi. Hogy a tenger mellett lakó népek már a hajdanokan is használták a tengeri fürdőt, elég megcáfolatlanul kitünik Tacitus egy helyéből, hol Germanicus tengeri utazása alkalmából fölemlíti, hogy a hadjáratban részt vett tengerparti népek uszási ügyességeket bebizonyították a közelgő dagálynál, mely alkalommal az e miatt felbomlott utóhad legénysége tengerbe fuladt.

De akármilyen is a tengeri fürdők szerepe az ókorban, annyit tény, hogy utána hosszú ideig letűntek a szereplés színpadáról s csak a legutóbbi időkben nyertek ismét jelentőséget, főképp

a hadi tengerészet újabb felvirágzása következtében, és pedig elsősorban a keleti-tengeren, a 18. század végén, a doberani és travemünde tengeri fürdők által, majd az északi tengeren is, a nordey-i (1801), cuxhafi (1811), wangergei és főbri (1819) tengeri fürdők megalapításával. Ma ma az északnémet, holland és belga tengerpartot egész sora lepi a szebbnél szebb tengeri üdülöhelyeknek; de az éles megkülönböztetés ma is fennáll a keleti és északi tenger partvidékei közt, mennyiben amaz inkább csak nyaralóhelyi jelleggel bír, de a víz- és légmérsék, a hullámverés és sőtartalom tekintetében messze mögötte marad az északi tengernek.

A tengeri fürdők gyógyhatása nagyon egyszerű három tényezőn sarkallik; ezek: a víz, a levegő és a helyváltoztatás. Különösen a mi az utóbbit illeti, nem lehet kicsinyelni az ellenétét, melybe egy tengeri fürdő felkeresése eddigi életviszonyainkkal szemben helyez. A fa itt csak ritkaság, a lombos sétányok helyét a csillagok homokpartok foglalják el; ember- és állatvilág egészen idegenszerű, s a láthatart nem korlátozza a végtelen tenger. A mi ebben a részben *Ostend*-tel ma is minden más tenger fölébe helyezi, az nemcsak az a körülmény, hogy hozzánk, Európa keletén lakókhöz legközelebb fekszik, bár most az új vasuti csatlakozások következtében ismét távolabbra esett, de főleg az, hogy nem kell tengeri utat kiállnunk, hogy hozzájussunk, a mitől a magyar ember legjobban irítozik. E mellett a tenger *Ostend*-nél legelsőbb, a fővény legpuhább, a levegő legzöndüsabb. S végre talán az is, hogy az összes elegáns fürdőhelyek közt leginkább használt Trouvillehoz. A nyekerekü fürdőbódnak lovaktól vont hosszú útegei, a mint sorban vonulnak fel a tengerpartra, s a tajakból kaczeran öntik bájos tartalmukat a hullámortlódába, a fürdőző nők le és fölmerülése, fecskenedése és kergetőzése, mindez nagyon elüt az angol tengerparti fürdők egyhangu, unalmas életétől.

A. B.

ADATOK AZ 1849-IKI OROSZ BEAVATKOZÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Frolov orosz katonai író művéből.

VII.

Nem csekély érdekléssel észleltem azon benyomást, melyet az orosz hadsereg bevonulása a Magyarországon lakó különféle nemzetiségekre tett. Nagyon csodálom a ki azt hiszi, hogy a szláv elem jó szemmel nézett bennünket, sőt majdnem bizonyos, miszerint a részről rokonszvre épen nem találtunk. Mind azok a meszerü előadások a felső-magyarországi rutének, és az erdélyi oláhok tüntetéseiről, — nem tőlünk eredtek. A föld népe mindenütt úgy fogadott, mint fegyveres kézzel benyomult idegeneket; városokban a lakosság nagyobb része egészen félrevonult, a többi pedig legfeljebb kíváncsisággal közelített hozzánk. Nagyon természetesen találtam, hogy elvtve orgyilkosságok nyomára jöttünk, a menyiben egyes eltvedt őrzáratok elveszték, vagy pedig őrszemek helyeiken állva megöleltek. Ilyesm minden háboruban elő szokott fordulni, a nélkül, hogy valakit felelősségre lehetni vonni, s midőn a csapatoknak meggyógyított, hogy kisebb különítmények, őrzáratok s elővédek kirendelésénél nagyobb óvatossággal járjanak el, a baj majdnem végképen megszűnt.

Kémelet, tudósítókak nagyon ritkán kaphattunk, pedig e részben a legnagyobb bőkezűséggel jártak el egyes alvezérek, kiknek érdekében állott volna az ellenség mozdulatairól biztos híreket szerezni.

A varsói herczeg, Miskolczon, német részről történt ajánlatra, három egyönt bizott meg egy tudósítói iroda felállításával, de már az első napokban kitün, hogy az illetők nem annyira nekünk, mint inkább a lázadóknak szolgáltak megbízható hírekkel és tudósításokkal; miután azonban alapos bizonyítékokkal ellenük fel nem léphettünk, csakis a főhadiszállásról való eltávolításuk iránt kellett intézkedni.

Ezentul majdnem vaktában történtek a hadsereg működései, miből aztán egyéb hátrányokon kívül még az a baj is eredt, hogy a hadtestek és dandárok, illetőleg kisebb csapatrészek közt együttes működés majdnem lehetetlenné tétett. E körülménynek tulajdonítható leginkább a váci vereség.

Ugyanis itt-ott elfogott utazók vagy az elővéd

mény legalább is nem közönséges bátorságra mutat.

A part védelmére későn érkeztek volt ugyan már az ágyúk s ezek fedezete, mert az ellenség jóval előbb ott állást foglalt, de a kis csapat rész felépése nem mulasztotta el hatását, a mennyiben az ellenség ott többé nem nyomult előre, s így a megkerülés veszélye végképen megszűnt. Ezen jelenségnek a varsói herczeg igen megörült, mert azon körülmény, hogy az ezredék nagyobb része tapasztalatlan újonczokból állott, nem csekély aggodalmat keltett benne, míg másrészt a «lázadók csöseselése» — a miként a németek elnevezték — harczedett, bátor férfiakat küldött ellenünk.

A mi most az egymást követő nagyobb események végeredményét illeti, úgy hiszem, elfogulatlan ember nem vonhatja kétségbe, hogy azt még akkor is elérjük, ha a magyar fővezér a fegyvert önként le nem tette volna. Német részről ezen eredmény elérésére közvetlenül semmi sem történt. — A temesvári ütközet sokat lendített ugyan a dolgon, de miután ott a magyar sereg zöme csakugyan nem volt elfoglalva, hanem a lehető állapotban meg elegendő lett volna a német csapatoknak fentartására, részéről az augusztus 13-iki fegyverletételt nem tartom és nem nézem a temesvári elvesztett ütközet következményének. — Ha a lázadók nem ütköznek meg Temesvár alatt, hanem a várostrom felhagyásával a Maros völgyében összpontosítják erejüket, hiába tartotta volna kezében Haynau báró a várat.

A német vezérkari munka úgy írja le a temesvári ütközetet, mint a fővezér ügyes hadműveleteinek eredményét, s egy szóval sem emlékezik meg rólunk, holott megfordítva azt kellene mondania, hogy közbenjárásunk nélkül Haynau báró soha sem juthatott volna Temes vár alá. Nem akarom a most nevezett tábornok érdemeit megrovidítani, de viszont jogosan megkövetelhetem tőle, hogy ha nem is hivatalos jelentéseiben, de legalább a sajtó útján mondja meg az igazságot. Jelenleg, a táviradók és hírlapi tudósítók korszakában nincs eset reá, hogy valamely nagyobb horderejű esemény okozatai és tényezői ezerféle-képen meg ne beszéltessek. Lám, dacára annak, hogy a pleynai főhadiszállásban egyetlen egy hírlapi tudósító sem volt látható, minden egyes roham eredménye, annak érdekes mozzanatai, egyzóval a cselekmény egész lefolyása tizenhat óra mulva már a londoni napi sajtóban olvasható volt, s mire a hivatalos szentpétervári bulletin-ek megjelentek, már a helyszínen elkészült rajzok diszelegettek minden kirkatban Párisban ér egy, mint Londonban vagy Brüsszelben. Schilder-Schuldner tábornok hibáit és mulasztásait tüzetesebben taglalták a párisi boulevardok-on mint a téli palotában, s ha valaki azon esudálkozott, miként juthattak veszteségi kimutatásaink a «Figaro»-ba vagy a «Times»-ba, legfeljebb kinevettek. Most tehát a bator hazugságok, misztifikációk és elferdítések ideje végképen lejárt, míg 1849-ben még a tiszta igazság is elferdítve látott világot.

Jól tudjuk, hogy *Lüders* tudósításai Erdélyből csak tízed napra értek a varsói herczeg főhadiszállására, ha valahol utközben a futást agyon nem verték. Tény az is, hogy 24 tábori vadász közül kik a herczeg körül futári szolgálatot tettek, a hadjárat végével csak hat maradt életben, míg a többi nyom nélkül elveszett. Pedig mily fontos és életbevágó sürgönyök küldtek gyakran Varsóba, melyeket a legkiterjedtebb teljhatalom dacára végleges elintézés végett mégis fel kellett terjeszteni.

Másképen lett volna ez most; eddigelő az 1849-diki beavatkozás minden részleteiben és adataival százelete munkában a nagy közönség bírálata alá kerül. Nekünk erre most is szükségünk van, nem mintha az orosz hadsereg eféle uton elérendő díszítésekre szorult volna, hanem leginkább azért, hogy a cselekmény ódiuma, mely negyven év óta rajtunk száradt, helyesen megbírlássék.

Nagy lármát ütött akkoriban a világ minden részében az a hamis hír, hogy a magyar hadi foglyok, kik a világsó fegyverletétel alkalomával hatalmunkba kerültek, általunk Gyulán a németeknek leginkább azért lettek kiszolgáltatva, mintha élelmiszéről gondoskodni nem akartunk volna. Igaz ugyan, hogy a varsói egyezmény szerint a hadi foglyokról való rendelkezés nem volt egyenesen kikötve, hanem magától értetődött, miszerint a szövetséges hadak foglyai-

kat további intézkedésig megtartják, a miként az valósággal meg is történt, nem lévén rá eset, hogy Gyuláig, illetőleg Nagyváradig csak egyetlen hadifoglyot kiadtunk volna, habár erre számtalanszor fel lettünk szólítva.

A mint tudjuk, a varsói egyezményben nem volt előre gondoskodva 20—30 ezer hadifogly sorsáról és midőn csakugyan beállott az eset, hogy e részben intézkedésre lett szükség, a Bécsből érkezett utasítások nyomán *Haynau* báró arra hívta fel a varsói herczeget, miszerint hadifoglyait néki azonnal kiszolgáltatassa.

Az a körülmény, hogy a lázadó sereghez utóbb a forradalmi kormány összes hivatalnokai (sokan családjaikkal) csatlakoztak, nem csekély aggodalmat okozott *Paskievits* herczegnek, ki a czár legfelsőbb utatása nélkül ezen teljhatalma keretén kívül eső kérdés elintézését nem akarta magára vállalni. Távirida hiányában egyik futár a másikat érte Szent-Pétervár felé, de miután Bécsben a dolgok állásáról aránylag sokkal előbb értesülhettek, az onnan Szent-Pétervárra küldött futarak előbb is érkeztek meg a válaszzal, melynek értelmében minden néven nevezendő hadi és politikai foglyok az osztrák fővezényletnek kiadandók.

A határozott czári ukáz nem tud kivétel és nem engedett kételyt a legfelsőbb akarat végrehajtásáról, miert is *Haynau* báró folytonos zaklatásai folytán az átadás Gyulán meg is történt. Azonban az illető német bízatos nagy ámulatára, a magyar fővezér neve nem fordult elő az átadási lajstromokban, sőt a mi több, a varsói herczeg határozottan kijelentette, hogy *Görgei*-t semmi szín alatt ki nem szolgáltatja s a czár parancsa szerint fog személyével rendelkezni. — «De hol a parancs? Kérem annak hiteles másolatát velem közöltetni. A czár parancsa határozottan oda szól, hogy minden hadi és politikai foglyok rangkülönbség nélkül.» Ily formán hangzóztak *Haynau* báró sürgönyei, melyek ugyszólván éjjel-nappal folyvást érkeztek Nagy-Váradra; de *Paskievits* herczeg el nem tántortított. A herczeg személye körül tartózkodó német bízatos semmit sem mulasztott ugyan el arra nézve, hogy az ügy kedve szerint elintéztessék, de utóbb megnyugodott abban mi már megtörtént, s avval vigasztalta magát, miszerint előbb-utóbb ezen egyetlen ember is hatalmába kerül, kár lenne tehát a látszólagos jó egyetértést egy lázadó miatt megromtani.

Vajon történet-e *Paskievits* herczeg részéről lépések a hadifoglyok érdekében s azok javára, azt nem tudom, s e részben csakis az állam titkos levéltára nyújthatna felvilágosítást, mivel a tábornagy magabazárkózott ember lévén, a czárhoz intézett sürgönyök tartalmát bizonyára senkivel sem közölte. *Görgei* illetőleg bizonyos, hogy *Paskievits* egyelőre önhatalmalug járt el, míg végre a czár azon parancsát vette, mely szerint a lázadó fővezért további rendeltég ki ne szolgáltatassa. Valószínűleg innen eredhetett az a hamis feltevés, hogy *Görgei* haszonlesésből tette le a fegyvert, míg többi alvezéreit a németek kivégeztették. A hadseregben sem előbb, sem utóbb, e részben alig hallottam idevágó nyilatkozatokat, sőt ellenkezőleg, magasabb tisztikörben mindenki csakis a legnagyobb elismeréssel említette a magyar csapatok tartását elejétől végig.

Miklós czár betegeskedése egyrésztől, másrésztől pedig a hadjárat folytán hozzá érkezett különféle kellemetlen hírek okozhatták azon apathiat, melyet a császár utóbb az egész ügy iránt mutatott. Meglátszott rajta, hogy szeretné a dolog végét látni, feltűnőleg kevés kitüntetés érte a hadsereg magas tisztjeit, s nem volt valami különös ajánlat, ha egyik-másik tábornok alkalmilag azzal állt elő, hogy ő az 1849-iki hadjáratban részt vett. Ez idő szerint senki sem beszél róla, mintha 500 évet mult volna a dolgnak.

Még elég nyomorék aggastyánunk van, kik az 1849-iki érmet viselik mellükön; azóta tiszeresen meggyapordott azok száma, kik Oroszország díszességéért harcolva hasonló szegény sorsra jutottak. Esmecserékben bizonyára megemlítik viselt dolgaik közt a különbséget; hiszen az bennünket is bán!...

Lazarev tábornok munkájában azt állítja, hogy az 1849-iki fegyveres beavatkozás több emberébe került Oroszországnak, mint az I. Napoleon ellen viselt összes hadjáratok, de részben számszerinti kimutatásokat is közöl. Szerinte a különféle tábori kórházakban 26.000 ember halt

el, többnyire typhusban és kholerában, habár az utóbbi betegség akkoriban sehol sem mutatkozott az országban. A csatatéren elesett 7875 ember; mint nyomorék 2684 ember került haza. A sebesültek számát nem említi fel.

Igy tehát összesen 33.875 orosz katonát van eltemetve Magyarországon. Én e számot kissé túlzottnak tartom, habár nem merném állítani, hogy Lazarev tábornok adatai hiányosak, mert annyi bizonyos, miszerint különösen a bevonulás első heteiben ezredenként naponta 150—180 ember betegedett meg, úgy hogy a zászlóaljok létszáma majdnem 60%-kal csökkent. — Pótcsapatok két ízben küldettek Magyarországra a betegségek által megfertőzött csapatok kiegészítésül, s mivel ezen pótlások számát nem tudtam, nincs alapom arra nézve, hogy a kivonulás alkalmával meglévő létszám iránt magának tájékozást szerezhettek volna, miért is Lazarev adatait komolyan kétségbe nem vonhatom. Kivánatos lenne, ha valahára e tekintetben hiteles kimutatások látnának napvilágot. A milliókról, melyek 1849-ben kiadtak, a legutolsó kopékáig látnak számadásokat, melyek senkit sem érdekelnek, de a véráldozat nagysága még mindig titokban tartatik.

Különösen angol lapok annak idején sokat emlegették, hogy az 1879-iki beavatkozás után számos lengyel szökevényt vittünk volna magunk-

Tán eljön az idő, midőn a levélárak nem lesznek többé hozzáférhetetlenek s akkor napfényre kerülnek mindazon levelezések, melyek a beavatkozás politikai részére vonatkoznak.

Miklós császár még a krimiai háború előtt közzé akarta tétetni mindazon okmányokat, melyek eljárása és magatartása helyes voltát kiderítik, de idegessége folytán az üdvös szándék elmaradt. De különben méltán elvárhatnók, hogy az eddigelé általunk közzétett történelmi adatok, melyek bizonyos tekintetben az ellenünk felhozott vádak visszautasítását is magukban foglalják, bárki részéről erélyes és szigorú bírálat alá vétessenek.

De úgy látszik, mintha erre senki sem akarna vállalkozni. Az igazság elébb-utóbb utat tör magának, s minél jobban elnyomták, annál bizonyosabban kerül napfényre.

Paskievits herceget utolsó óráiban is ama gondolat gyötörte, hogy katonai pályáját Magyarországon kellett befejeznie és ha nem csalódom, leginkább azt fájalta, hogy emlékiratait egész terjedelmükben ki nem adhatta. A mennyire tudom, bizonyos egyének halála után az is meg fog történni, sőt tán még előbb, ha a körülmények megváltoznak s a most szemmel tartandó tekintetek ezt kívánatosá tennék. — Ez pedig, úgy hiszem, nem sokára be fog következni!

AZ ALCSUTHI KASTÉLY FŐBEJÁRATA.

Ellinger Edeó ényképe után.

EGYVELEG.

* A nevetés mint jellem-kifejező. Némely tudósok észlelte szerint oly emberek, kiknek nevetésében az «a» magánhangzó uralkodik, nyiltak és becsületesek, szeretik a lármát, és mozgást s néhaigen könnyen ingadoznak. Az «e» magánhangzó túlnyomósága a flegmatikus és melancholikus egyének sajátossága. Kiválóan «i» magánhangzóval nevetnek a gyermekek, valamint a naiv, szolgálatkész, félnék s bátrtalan emberek. Az «o» magánhangzó nemes gondolkodásra s bátorságra mutat. A kiknek nevetésében végre az «u» betű irányadó, azok rendesen embergyűlölők.

Egy tázhányó pusztítása. A Yokohama közelében (Japánban) levő Bandai-sau vulkán kitörése által okozott pusztításokról Yokohamából most már bővebb tudósítás is érkezett. A vulkán legutóbbi, váratlan kitörése valóságos forradalmat idézett elő a Bandai-sau környékén. Hegyek emelkedtek, hol az előtt síkság volt és a nagyterjedelmű rizsföldek tavakká alakultak át. Virágzó falvak husz láb vastag láva alá vannak temetve. Ót falu teljesen elpusztult. A megtalált holttestek oly állapotban vannak, mintha óriási gözkazán robbanása ölte volna meg őket.

* Nemzetközi női kongresszus lesz a jövő évben Párisban a világtárlás alkalmából, s erre a kongresszusra hír szerint mintegy 25,000 nőt hívnak meg.

* Bambusz Európán s Ausztrálián kívül minden világrészben el van terjedve, de csak egyetlen faj (Bambus vulgaris) fordul elő mindenütt. Dél-Amerika 72 fajjal és India 56 fajjal legzadagabbak a bambuszot illetőleg.

meglehető távolságban voltak a szétrobbant golyóktól. A tüzekek testébe huszonöt méternyi távolságból köles nagyságu golyó-részecskék hatoltak be, melyek 15 eméternyi mélységig fúrótak a testbe. A francia hadügyminiszterium részletes jelentéseket kap úgy a történet kísérletek, mint ily szerencsétlenség alkalmával a melinit-golyók által okozott sebekről és azok rombolási képességéről.

A rablóvezér lakodalma. A török banditák helyzetét ugyancsak irigylhetik más nemzetiségű kártársaik. Hogy milyen gyöngyvetület van, bizonyítja ezt a következő történet, melyet Konstantinápolyból jelentenek. Guezbek falu közelében a napokban inepelte meg lakodalmát a rettegett török bandita, Beit-Ullah. Szép menyasszonyát, Aishát, török módra törvényes nevére tette, ott voltak a lakodalmon ezínkosai is, talpig fegyverben. Természetesen a völégény öve is ragyogott a sok handsártól, aranyveretű pisztolytól. Lakodalom után irt a kajmakánnak, hogy sziveskedjék az esküvőt bejegyezni, mert azt akarja, hogy ne hiányozzék annak semmi törvényes formája. Be is jegyezték a völégény, s a menyasszony nevére, s a völégény neve mellé odáírták a «foglakozás» rovatba: «rablóvezér».

* Nemzetközi női kongresszus lesz a jövő évben Párisban a világtárlás alkalmából, s erre a kongresszusra hír szerint mintegy 25,000 nőt hívnak meg.

* Bambusz Európán s Ausztrálián kívül minden világrészben el van terjedve, de csak egyetlen faj (Bambus vulgaris) fordul elő mindenütt. Dél-Amerika 72 fajjal és India 56 fajjal legzadagabbak a bambuszot illetőleg.

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GEZA JUBILEUMA.

Ugyazonan a napon, melyen Trefort Ágoston, a közoktatásügy minisztere, kiterítve feküdt a ravatalon: fényes tisztelgő küldöttséget fogadott egy másik miniszter, báró Fejérváry Géza, a honvédelem minisztere.

A magyar honvédség törzs- és főtisztjeinek deli, fényes csapatja tisztelgett a miniszter előtt, hogy katonai szolgálata negyvenedik évének betöltése alkalmából kifejezze neki szerencsekívánatait.

Ha már ennyi derék, magyar hazafit ily szép alkalomból összegyűlve látni sem közönséges dolog: mennyivel emelte még ez ünnep jelentőségét az, hogy a magyar honvéd-tisztikar csapatát

a bajtársi érzelmek ily összhangja fejezi ki: ott annak a testületnek minden tagja buzditást, ösztönt meríthet, hogy egész lelkét, minden erejét és tehetségét hivatásába öntse, mert tudja, hogy a pálya nemcsak szép, de hálás is.

A jelenet meleg fényben azonban nem csupán a honvédségre árad el, hanem az alkotmányra is, melynek egyik előkelő szolgája az, a kit így ünnepelek. A haderőnek nem mindenütt tartozik legfőbb erényei közé az alkotmány iránti tisztelet. A hadseregekben megvan az a hajlam, hogy magát urrá tegye, s nem szivesen tűri, hogy magát egy rajta kívül álló polgári hatalomnak kelljen tartania. Az alkotmány a legtöbb hadsereg előtt csak akadály, mely akarata ér-

pet meg lehetett volna ülni oly módon is, mint más jubiláló katonánál szokás s az alkalomnak csupán katonai jelentőségét emelni ki.

Itt másként történt. A magyar alkotmányos törvényhozás által megalkotott katonai intézménynek, a honvédségnek katonai főparancsnoka, a ki a mellett főherceg is, jelenik meg a jubilans előtt, őt üdvözlő beszédében nem altábornagy urnak, hanem miniszter urnak szólítja meg s noha az alkalom természetéhez képest kiterjeszkedik az ünneplétek katonai pályájára is; de a mire a legtöbb súlyt helyezi, az a honvédség intézménye körül kifejtett ama tevékenysége, melyet semmiféle altábornagynak nem, hanem csak egy alkotmányos minisz-

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GEZA.

nem kisebb egyéniség vezette a magyar alkotmányos miniszter elé, mint maga az uralkodó háznak egy előkelő tagja, a magyar honvédség főparancsnoka, József főherceg, a ki ez alkalomra a tisztelgő küldöttségnek nemcsak vezetésére, hanem szónokául is vállalkozott.

A jelenet szép volt, a minőhöz hasonló ritkán van alkalom följegyezni. A kitüntetés úgy volt jelenetve, hogy annak értékét már fokozni is alig lehet. A kitüntetés e rendkívüli formája nagy erkölcsi jelentőségű, mely szétszűrő az ünnepelt személyéről az egész honvédségre. A hol a testületi szellemet ily jelenet példája jutattja kifejezésre, a hol a Habsburg-ház egyik sarjától halljuk büszkén ejteni ki a szót: «mi magyar honvédek», a hol az érdem elismerését

vényesülésének sokszor utjában áll. Erejének tudatában nem örömet ismer el maga fölött nagyobb tekintélyt. S ha most látjuk, hogy fényes tábornokok élén a magyar nemzet előtt oly népszerű főherceg megy elől példát mutatni, miként kell az alkotmányos minisztert, a kit a nép bármely képviselője kérdőre vonhat az országgyűlésen, méltóképen megtisztelni; lehetetlen, hogy be ne lássuk, miszerint itt voltaképpen maga az alkotmányos princípium van megtisztelve a miniszter személyében.

Mondhatná valaki, hogy hisz ez alkalommal nem a miniszter, hanem a negyven év óta hűségesen szolgált katoná, az altábornagy vala az, a kit megtiszteltek. Pedig a negyven évi szolgálat csak alkalma volt az ünnepek. S azt az ünne-

ternek lehetett kifejezni s annak is csak a többi alkotmányos tényező akaratával és hozzájárulásával.

A főherceg elismerését fejezte ki a fölött, a mit báró Fejérváry miniszter a magyar királyi honvédség kifejlesztéséért a multban tett. De még sokkal fontosabb, sokkal nagyobb horderejű beszédének az a része, mely a jövőre vonatkozik. «Nagyméltóságod, — mondá, — fölismerve a kor haladását és igényeit, még most sem szűnt meg működni és már is kilátásban vannak újabb és újabb, de a mi életképességünk által követelt javítások, melyek aztán a honvédség szervezetére a koronát fogják föltetni. Az a bizalom, mely az országban fölül és alul Nagyméltóságod iránt nyilvánul, biztosít ben-

TREFORT A HALOTTAS ÁGYON.

nünket arról, hogy azok sikeresen lesznek keresztülvihetők.

Biztató ígéret ez a jövőre, tudjuk, hogy a magyar honvédség, bármennyire fejlődött, a fejlettségnek még nem áll azonos a fokán, a melyen a nemzet látni ohajtáná.

Bizonyára az is előrevitele lesz a magyar honvédség intézményének. Nem gondoljuk azonban, hogy akár a honvédség főparancsnoka, akár a honvédelem minisztere ezzel már bekoronázottnak tekintenek a magyar honvédség szervezetét.

Mi is avval a kívánsággal rekesztjük be a lefolyt szép ünnep alkalmának szentelt e megemlékezést, hogy az ünnep két kimagasló személyiségét tartsa meg a gondviselés a magyar nemzetnek és annak a feltett és szeretett intézménynek, melynek ők most a legfőbb gondozói s melyet a tökély elérhető fokán látni bizonyára senkinek sem lehet forróbb óhajta mint ő nekik.

TREFORT ÁGOSTRÓL.

Ügyvédi oklevéllel jöttem 1835. őszén haza az országgyűlésről s a szüreten a mádi bálban megismerkedtem egy fiatal emberrel, kinek műveltsége érdeklődésemet felkeltötte.

Azon időben szokásba jött a gentry-ifjuság komolyabbjainál a külföldi utazás, az udvari kanczelláriánál nem csináltak többé anyai neheztséget mint az előtt, ha a fiatal ember külföldre utazott s könnyebben adták meg tülvelét, mely nélkül nem lehetett túllépni a monarchia határát.

országba, Gorove Párisba, Báro Eötvös József Svájcba és Franciaországba, én Angolországba, a kulturnépek életét és társadalmát, a nyugati civilizáció csudáit akartuk legalább felületesen megismerni, Trefort azonban, ki már akkor megszokta, hogy maga fejjével gondolkodjék, oda ment, hová kortársai nem vágyódtak, Moszkába és Pétervárra, oly nemzethez, melytől mi magunk, a civilizációnak csak küszöbén állott s ugy mint mi, arra törekedett, hogy európaivá váljék.

Az ipar kifejlődésének hazánkban már akkor is, a Kossuth-féle iparegyesület s a védegyelet napjainban, erősen érdekelte Trefortot, úgy szintén a képzőművészet is. Ő volt az első, ki épen ötven évvel ezelőtt megpendítette a képzőművészeti társaság eszméjét. Feleségevel együtt bejárta többször Olaszországot s a nyugati államokat, mindig tanulmányozva egy részről a művészet csudáit, más részről a nemzetgazdasági kérdéseket és viszonyokat.

Az ipar kifejlődésének hazánkban már akkor is, a Kossuth-féle iparegyesület s a védegyelet napjainban, erősen érdekelte Trefortot, úgy szintén a képzőművészet is. Ő volt az első, ki épen ötven évvel ezelőtt megpendítette a képzőművészeti társaság eszméjét. Feleségevel együtt bejárta többször Olaszországot s a nyugati államokat, mindig tanulmányozva egy részről a művészet csudáit, más részről a nemzetgazdasági kérdéseket és viszonyokat.

TREFORT RAVATALA AZ AKADEMIAI PALÓTA ELŐCSARNOKÁBAN.

meg Magyarország függetlenségét s az osztrák monarchia végelgyengülését.

Életutaink ekkor elváltak egymástól, de midőn tizennyolcz évvel később a száműzésből visszakérültem, senki sem fogadott oly szívvelyes barátsággal, mint a két akkor is elváhatatlan barát, Eötvös és Trefort.

Nemskára, Eötvösnek, a nemes idealistának halála után, midőn Pauler lemondott a vallás-és közoktatási tárczáról, Trefort lett barátja nagy szerű eszméinek praktikus végrehajtója, a magyar közoktatás nagy organizátora.

kultur-nemzetek irodalmának olvasásában, meg találta mindig a szükséges üdülést. Sokszor beszélgettem vele, hol terveiről, hol a napi eseményekről s a közönség nézeteiről.

Mindenki ismerte Trefort jó szívét, ezereket segített, hol hivatalos állásánál fogva, hol mint magánember, de halála nem talált mindig, ő figyelmeztetett engem egyre Turgenyev azon szép meséjére, a nagy bankettől, melyre mind az erények meg voltak hívva; midőn megjelentek, mind jól ismert egymást, csak kettő volt az egész fényes társaságban, ki most legelőször találkoztak s kiket egymásnak be kellett mutatni, a jótékony és a haládatosság.

PULSKY FERENCZ.

TREFORT TEMETÉSE.

Az akadémia palotájának oszlopos előcsarnokát egész gyászpompával rendezték be, hogy méltó helye és egyszersmind az akadémia gyászának kifejezője legyen, elnökének, Trefort Ágostonnak temetésére.

A koporsót aug. 23-ikán este vitték a halottas házból az akadémia, már leforrasztva. A temetés másnap déltűnt 5 órakor történt meg, a főváros impozáns részvétele mellett.

A koporsó fejénél mély gyászban foglaltak helyet a család tagjai. A család mellett a főhígyen József főherceg állott, ki egyuttal király ő felségét is képviselte.

Körülötte foglaltak helyet: Fejérváry Géza br., Baross Gábor, Széchenyi Pál gróf, Fabiny Teofil, Bedekovics Kálmán miniszterek, Khuen-Héderváry Károly gróf horvát bán, Pejaevics gr. hadtestparancsnok, az államtitkárok, a közoktatási miniszterium tisztviselői, az akadémia tagjai, a belvárosi választók, a bíróságok, a tanári és tanítói testületek, stb.

A gyászszertartást Schlauch Lőrincz nagyvárdi püspök végezte fényes segédlettel. Közben a templomi énekhar megható gyászdalokat énekelt.

«Nem engedhetjük, dicsőült elnökünk, hogy fenkölt szellemel porhüvelye örökre távozzék csarnokainkból, mielőtt búcsút vennénk tőle mi, az akadémia tagjai. Az egyház áldástrebbő főhászai után is megilleti a szó még a mi fájdalomunkat és kegyeletünket. Mert habár nagy kiterjedésű tevékenységnek csak kis töredéke az, a mely körünkben találta színhelyét: egész életét azon eszményeknek volt szentelve, melyeknek szolgálatára létesült intézetünk. A magyar nemzetiség erősítése, a nemzeti kultúra színvonalának emelése által, ifjuságod ábrándjainak, férfikorod küzdelmeinek, öregeséged alkotó munkásságának állandó tárgya vala. Es erőfeszítését a gondviselés gazdag áldása kísérte.

«Míg azon dicső férfink, kik előtted ugyanazon eszélökért hervultak, csak a tért készíthették elő, vagy az alapköveket rakhatták le: Néked megadott,

hogy a nemzeti műveltség nagy építő mestere lehetél. Mert emelkedett eszmédnek és lángoló buzgalmadnak rendelkezésére állottak szokatlanul hosszú évek során át a hatalom eszközei. Ezekkel a csüggedést nem ismerő bátorsággal, a te pihenést nem igénylő tetterűd oly intézményeket létesített, melyek százados mulasztásokat pótolva, százados életképeség föltételeit bírják.

«Ezért míg örökre lezárt ajkaid néma szöszölőse megrendítően hirdeti, hogy mit vesztettünk benned, az elváltas kínos órájában is hálát adunk a nemzetek sorsa fölött örökké isteni gondviselésnek azért, hogy téged birhattunk.

«Az élet törvénye szerint a halál elragadott téged körünkből. De te nem szüsz meg hatni és működni eszméidben, alkotásaidban. Rád szószert alkalmazhatjuk a nagy római történetró nemes szózatát, melyet Agricola emlékének szentelt. Mindaz, a mit benned szeretünk, mindaz, a mit benned csodáltunk, él és élni fog az emberek lelkében, az idők örökkévalóságában.

«Míg e haza területén a magyar nyelv hangzik az iskolák tanszékeiben, a tudomány és művészet csarnokaiban, a nagy római történetró nemes szózatát, melyet Agricola emlékének szentelt. Mindaz, a mit benned szeretünk, mindaz, a mit benned csodáltunk, él és élni fog az emberek lelkében, az idők örökkévalóságában.

A beszéd után a ravatalra tett kétszáz tizenkét koszort két kétfolvas díszkoszóra, a koporsót pedig a hatfogató ivogtetős gyászszékérre helyezték s a menet elindult a temető felé.

LONKAY ANTAL.

1827—1888.

LONKAY ANTAL.

A magyar hírlapirodalomnak egy egészen külön, elszigetelt irányát művelő munkása hunyt el múlt hó 28-án Lonkay Antalban Balaton-Füreden, hova súlyos betegségében enyhülést keresni ment.

Lonkay a «Magyar Állam» nevű klerikális lapnak volt a szerkesztője, ki az ecclesia militans szolgálatába állva, harcias irányban szerkesztette lapját s engesztelhetetlen haraburut viselt minden oly szabadelvű haladás ellen, melytől az általa képviselt egyház érdekeit féltette. Folyton támadott s támadásaiban fáradohatatlan vala, a mivel természetesen ő maga is nem kevésbé kíméletlen támadásokat vont magára.

kárt is okozhatott volna épen a felekezetek közti béke terén, melyet Magyarországon zavarni senki nem akar s valószínű, hogy ő maga sem akarta, ámbár sokszor ilyen színe volt cikkeinek, melyekben nem hiányzott a gyakorlott toll nyoma s nem a publicistai tehetség bizonyos neme.

Lonkay Antal 1827-ben Bocskón, Máramaros-megyében született, hol atya uradalmi erdész volt. A vallásos szülők számos gyermekkel voltak megáldva, s Antal fiokak lelkésznek szánták s ő elvegezőven Máramaros-Szigeten a gimnázium tanfolyamot, a kegyesrendiek kétételekébe lépett, tanárri képezte magát s mint növendékpp Nagy-Beeskerekben kezdett a tanári pályán működni, mikor a szabadságharc kiütött. Mint az egyháznak sok más hazafiás tagja, ő is letette a reverendát és kardot ragadott s azt becsülettel forgatta is. A honvédség közt hamar magára vont a figyelmet s közhonvédből gyorsan lépett elő tisztbe s előbb hadnagy, majd mint főhadnagy Perczel Mór tábornoknak segédtisztje lett. A temesvári csatában súlyosan meg is sebesült.

A szabadságharc után sok zaklatást szenvedett, rejtőznie, bujdosnia kellett s végre a fővárosba jött, hol egy ideig visszavonultan élt, majd dolgozni kezdett a szépirodalmi lapokba, ugy szintén a «Pesti Napló»-ba, «Uj magyar muzeum»-ba, ez utóbbi számára Pliniust és Demosthenest fordítgatta. Összekötéséből jutott a jobb nevű írőkkel s nőül vette Tóth Kálmán nővérét, Jolánt, ki most mint özvegye gyászolja. Ez időben végzett egy olyan munkát is, mely mindenkör értékes marad irodalmunkban: lefordította a Cantu Caesar «Világtörténelem» című nagy és szép művét, Bartakovics Béla egri érsek támogatása mellett. Azután 1855-ben tanár lett a budai, majd a pesti főgimnáziumnál, itt magyar-német nyelvtant s megalapította az 1871-ig fenállott «Tanodai Lapok» című közlönyt.

Már akkor főtörökvesse volt egy katolikus napilap alapítása s 1859-ben Szeiovszky bibornokhercegprímás támogatása mellett sikerült tervét megvalósítania. Lapja 1860 január 1-én indult meg «Idők tanuja» címmel s oly irányzattal, hogy alig pár nap múlva a fiatalaság már nyilvánosan elégette. Ez azután még sokszor megessett vele, de Lonkayt nem hozta ki sodrából. Meggyült a baja az akkori helytartótanácsal is, bírságot fizetett, fogságban is ült. 1870-ben lapja összeolvadt a Török János által szerkesztett «Pesti Hírnök»-kel s a «Magyar Állam» címet vette föl. Magyar és nem magyar katolikus ügyeknek szenvedélyes védője volt, gyűjtött péterfilléreket, rendezett zárandoklásokat Rómába, Lourdesba, maga is kétszer járt Rómában s utjáról több kötetnyi leírást adott ki. Általában a katolikus egyház bajnokául, védőkeül lépett föl, sőt mint ilyen elismerést is aratott; a pápa a Szent Gergely és a Szent Szilveszter rendek középkeresztyeivel tüntette ki. Választmányi tagja volt a Szent István és Szent László-társulatoknak is.

Már több év óta betegeskedett, vese- és idegbaj gyötörte. A nyíron Karlsbadban keresett gyógyulást s onnan haza térve, balaton-füredi villájába vonult. Ott érte utól a halál aug. 29-én. Hült tetemet az arási temetőben helyezték nyugalmora.

Sokat küzdött, harcolt életében, nyugodjék békével!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Petőfi életrajza németül. A nagy költőnek életrajza, költészetének jellemzése, szóval oly mű, mely Petőfi egész költői egyéniségét kiemelve, még hiányzik magyarul. Több érdemes írő foglalkozott vele, de nem eléggé behatóan és részletesen. A költő világából nagyobb kört ölel föl most egy német munka: «Petőfi s Leben und Werke, melynek szerzője, Fischer Sándor, magyar ember, ki jól ismeri a magyar viszonyokat, az irodalmat, a nyelvet. A munka terjedelmes, hatvan fejezetre oszlik, több mint 600 oldalt foglal el, s lelkiismeretes kutatás, körültekintés műve. Fischer kiterjeszkedik a magyar irodalomnak Petőfi előtti állapotára, kifejté Petőfi föllépésének eddig még alig méltatott jelentőségét, részletesen leírja élete történetét, felhasznál minden kütőt s még sem vész el az életrajzi adatok tengerében. Fejezeteket szentel a költő egyes műveinek méltatására, behatóan foglalkozik Petőfi demokratikus forradalmi eszméivel, s a szabadságharcnak is egész

TREFORT TEMETÉSI MENETE A KÁROLY-KÖRUT ÉS KEREPESI-UT SARKÁN.

Park Széphalmon. A széphalmi Kazinczy-mauzóleum kertjét az akadémia parkká alakította át. Az átalakítás és befalás tervét Pecz Armin fővárosi műkertész készítette. A napokban kapta kezébe dr. Chyzer Kornél szemlélmegyei főorvos, a ki az akadémia megbízottja.

Lóverseny Tatán. A gr. Eszterházy-féle tati istálló híres a sport-körökben s ép ezért e körök nagy érdeklődést tanúsítottak a Tatán aug. 26-ikán rendezett lóverseny iránt. Külön vonatokon sokan mentek Budapestről és Bécsből. A lóversenyekkel egyéb multságok is voltak összekötve, s ezeknek elég szembeszökő bécsi jellege volt. Így a műkedvelői előadásban bécsi színész-növendékek vettek részt. A 'Derby-díj' czímen alkalmi bohózat került színre, szerepeltek benne magyar gentryk, bécsi spekulánsok; szövege német és magyar szó keveréke. Az énekes szerepet Vaszelevics Adél k. a., operaiskolánk végzett növendéke játszta. Az est második részét Hoffmann Károly 'Lully' című operájának előjátéka képezte, bécsi szereplőkkel és a szerző személyes vezetésével. Az előadó személyzet gróf Eszterházy Miklós vendége volt s a kastélyban lakott. A színi előadást tájizjáték és 'velencei éj' követte a szép tavon. Másnap hangverseny volt, s ezzel végződtek a tati ünnepélyek.

A lófutás iránt nagy érdeklődés nyilvánult helyben is. A versenyek eredménye következő: Komárommegyei eladó-handicap, győzött gróf Eszterházy Mórész 'Pistache'-ja; Eszterházy-handicap, megnyerte báró Springer Gusztáv 'Cabotin'-je; Tóvárosi handicap, első lett herceg Trauttmansdorff Károly 'Oroszlán'-ja; Tatai handicap, leghamarabb futott a czélonhoz C. Anthony 'Bee'-je; Mezei gazdák versenye, a 250 frtos díj Balázs Sándornak jutott; Gátverseny, gr. Kinsky Zdenko 'Promesse'-je egyedül járta körül a pályát; végül eladó akadályverseny, melyre gróf Bawarowszky 'Travestio'-je és gróf Eszterházy Miklós 'Viellicht'-ja holtversenyben érkeztek a bírói pályához.

HALÁLOZÁSOK.

LONKAT ANTAL aug. 30-ikán temették el közrészvét mellett Balatonfüreden, hol már évek hosszú sora óta minden nyáron megjelent, saját villája lévén ott. Az egész környéken ismerték, s temetésére sokan gyűltek össze. A boldogulnat a közeli aricsi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Elhunytak még a közelebbi napokban: gróf BETHLEN SÁNDOR, a Bethlen-család Nesztora, a hatvanas években a kolozsvári társas élet egyik ismert alakja, a nagy-sajói egyházmegye főgondnoka, Bethlenben, 84 éves. — ROSKA PÉTER, kir. törvényszéki bíró, 66 éves, Nagy-Szebenben. — DR. KELETI VINCE, beszercezbányai főgymnasiun tanár, a felső-magyarországi köznevelődési egylet titkára, 32 éves, Beszercezbányán. — BOGDÁN ANDRÁS, sepi-szentgyörgyi nagybirtokos s a háromszéki megyei takarékpénztár vezérigazgatója 76 éves. — ANDRÁS ZSÓFIA BALINT, nyug. tisztartó és 1848—49-iki honvédtiszt, 68 éves S.-A.-Ujhelyben. — POMOTHY MIHÁLY, zsemberi földbirtokos s Hontvármegyeének évek hosszú során volt tisztviselője, 79 éves, Alsó-Zsemberen. — CSIZSÁR LAJOS, nyul. járásbíró, 66 éves, M.-Szegeden. — KOVÁCS PÁL, városi levéltárnok, Gyöngyös városának a 70-es években volt rendőrkapitánya. — MERLER SÁNDOR, az Assisourazioni Generali budapesti főgymnóségének vezetője s a hírlapírók nyugdíjintézetének pénzügykezelője, 51 éves, Budapestben; ugyanitt OPFENHEIM M. S. nagykereskedő, 78 éves; SCHVARTZ HERMAN, könyvkereskedő. — HINTZ JÁNOS, a brassói kereskedelmi és iparkamara titkára, ki a Barczaságról több gazdasági munkát írt, alapított mezőgazdasági egyleteket, gazdasági szakiskolákat, 73 éves, Brassóban. — BLUM JOACHIM, új-verbázi néptanító, ki ötvenöt évig fáradozott mint tanító, 83 éves. — LANZBOTH JÁNOS, birtokos, 69 éves, Pozsonyban. — DOSZPOLY ISTVÁN, Debreczen város volt tisztviselője, 85 éves. — LICHTSCHEINDL SÁNDOR, 39 éves, Szászán. — HUSZÁR LAJOS, Hontmegye főszámvivője, 70 éves, Ipolyvárosban. — EBERLICH GUSZTÁV, budapesti nagykereskedő, 52 éves. — ANANYI MÁRK, m. k. honvéd-szádos, volt építési vállalkozó, ki gyógyíthatatlan betegsége miatt önkéntleg vetett véget életének, Budapestben. — POLLACSER LAJOS, az állami vasutak nyug. tisztviselője, 57 éves, Debreczenben. — LINDMAYER BÉLA, galgóczi adóosztályviselő, 29 éves, Hodrusbányán.

ÖZV. KUND VILMOSNÉ, a fővárosban széles körben ismert matrona, 74 éves, Dunakeszin. — ÖZV. KLEE ÁGOSTNÉ, szül. Schreder Adelgunda, Heltai Ferenc közgazdasági író és a 'Vasuti' és közlekedési közlöny' szerkesztőjének anyja, 72 éves, Budapestben. — REZNER BERTA, özv. Rezner Ferencné fiatal leánya, Uj-Szent-Annán. — HORÁNSZKY IMMA, Horánszky honvédszádos leánya, Egerben, élete virágzó tavaszán.

— BOGA IDA, Boga Bálint felsőbb népiskolai igazgató 17 éves leánya, Gyergyó Alfalván. — ÖZV. HÁNULIK PÉTERNÉ, szül. Kanyó Anna, 84 éves, Pozsonyban. — MIHALOVITS HERMINA, Mihajlovits Miklós dr. fővárosi orvos és egyetemi tanársegéd nővére, 19 éves, Aradon. — ADELMANN JÓZSEFNÉ, szül. Scherer Anna, Uj-Szent-Annán. — GOZMAN MÁRIA, 22 éves, Világoson. — NOVÁK KÁROLYNÉ, szül. Horváth Mária, 28 éves, a máramarosmegyei Urmezőn. — ÖZV. POLGÁR ANTALNÉ, Polgár János főreáliskolai tanár édes anyja, 68 éves, Aradon. — SOMOGYI GIZELLA, Somogyi Károly 14 éves leánya, Budapestben.

A SAKK-KIRÁLY.

ZUCKERTORT.

Alig negyvenhat éves korában halt meg nemrég a leghíresebb sakkjátész, dr. Zukertort. Közül egy negyed százada ismeretes már neve játékaiból és irodalmi működéséből e téren, mindamellett dicsősége csak 1872-től kezdődik, midőn Berlinből állandóan átköltözött Angliába s világhírének tetőpontjára az 1883 diki nagy londoni versenyen kivívott győzelme által jutott. Ez a híres győzelem Blackburne-val szemközt még mai napig is úgy tekintetik, mint az elemzés és kombináció bámulatos jelensége. Ugy látszik azonban, hogy a nagy értelmi küzdelem nagyon megrongálta testi erejét, mivel rögtön a győzelem után összeesett s azóta nem is volt többé oly erőteljes, mint előbb. Gyengélkedését még jobban előmozdította amerikai útja, hol Steinitztal valókozó szerencsével küzdött, de azután megtört erővel jött vissza s játékaiban is jóformán csak önmagának árnyéka volt, bár még több ízben győzelmeskedett, különösen a brit sakk-klub versenyen. Játékaiiban a modern iskola előnyei a régiékel egyesültek. Soha sem áldozta fel a józanságot a túndóklésnek, de nem is árult el soha gyengeséget. A játék megkezdésében mesterei voltak a régi Evans, Mieses, Allgeier-féle fogásokat teljesen meg tudta gátolni. Bámulatos emlékező tehetségével s élénk képzeletével páratlanul mutatta magát a sakkjátékban s több ellenféllel szemben is. Egyszóval Zukertort elsőrangú sakkjátészó lángész volt, kinek kora halálát nagy veszteségnek kell tartani.

Zukertort Armin János született Lublinban 1842 szeptember 7-én. Már mint gyermek feltűnt rendkívüli emlékező tehetsége által. Tulajdonképeni sakkélete 1861-ben kezdődik, mikor mint orvosnövendék a boroszlói sakk-kör tagjai közé lépett. Itt ismerkedett meg Andersen-nel, a németek legnagyobb sakkistájával, mely ismeretség Zukertort életpályájára döntő volt. Andersen csakhamar felismerte benne a törekvő sakk-geniuszt és nagy kedvvel játszott vele, eleinte huszár-előnyvel, de kevés idő múlva már egyenlő erővel küzdött.

Zukertort 1862-ben már Andersen után Boroszló legjobb játékosra volt. 1864-ben Neumann G. R. híres sakkistával 7 játszmát játszott egyenlő eredménnyel, t. i. mindegyik kettőt nyert, három remis maradt. Második ellenfelét Mieses-t tökéletesen legyőzte. Az 1866-iki hadjárathoz Zukertort mint önkéntes orvos vett részt. 1867-ben Berlinbe költözött és átvette a 'Neue Berliner Schachzeitung' szerkesztését. Már 1868-ban feltűntést kellett rendkívüli tehetsége által a vakjátékban, melyben később utólrhetlen mesterré fejlődött. Mint tornajátékos az 1868-dik és 1869-dik évben kezdett működni az Aachenben Hamburgban rendezett tornákon. 1869. évben Andersen ellen kis match-et vezetett, de 1871-ben ugyanolyan feltételek alatt mesterét megverte. 1872-ben Angolországba utazott oly szándékkal, hogy Londonban, Steinitzczal megmérkőzzék, de azután állandóan letelepedett ott. Az 1872-iki londoni tornában Steinitz első, Blackburne második, Zukertort harmadik győző volt. Első kemény összetűzése nagy ellenfelével, Steinitzczal, Zukertort tökéletes vereséggel végződött, Steinitz hetet nyert, Zukertort csak egyet, négy remi. 1874-ben megverte Cecil de Vere-t, 1875-ben pedig Pottert. 1877-ben Lipsesben harmadik díjat, ugyanazon évben Kolmben első díjat nyert.

1878-ban vett először részt valdói világtornán Párisban, ott találkozott utoljára mesterével Andersen-nel. Eredménye meglepő volt, Winaverrel döntő játszmát játszott az első és második díjért, Zukertort megnyerte a játszmát s vele az első díjat, 1880-ban legyőzte Rosenthal-t. 1881-ben megverte Blackburnet, 1882-ben a bécsi nemzetközi sakkturnán Zukertort

Mackenzievel a negyedik és ötödik díjon megosztottkodott, de megkapta a külön díjat, mely azt illette, ki a három első nyerd ellen legtöbb eredménnyel küzdött.

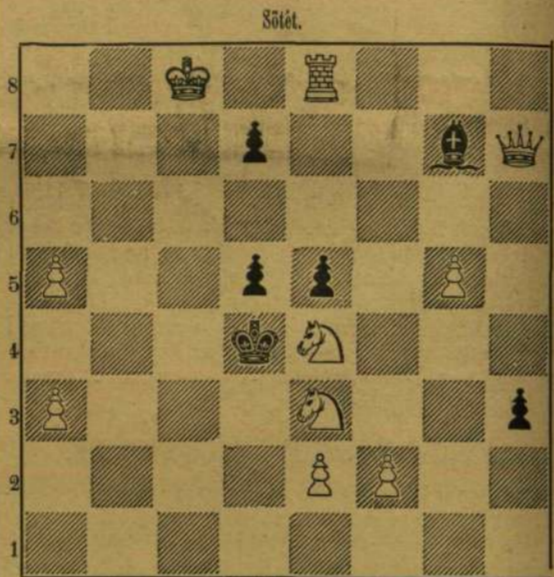
Sakkéletének tetőpontját Londonban érte el Zukertort az 1883-iki nemzetközi mestertorna alkalomával. Huszonhárom játszma közül huszonkettőt megnyert, úgy hogy Steinitz előtt négy játszma előnyvel magának az első díjat biztosította. E nagy győzelem után Zukertort csillaga hanyatlani kezdett 1886-ban történt nagy mérkőzése Steinitzczal, melynek kedvezőtlen eredménye Zukertortnak amugy is gyenge lábán álló egészségét teljesen aláásta.

1879-ben alapította a 'The Chess Monthly' sakk-újságot, melynek több előfizetője van, mint az angol nyelven megjelenő sakkújságoknak összesen.

Folyó év június 19-én Londonban Simpson Divánjában, mely a londoni jelesebb sakk-játékosok gyűléshelye, játék közben szívélhűdésem egyszerre összerogyott s másnap délelőtt halva volt a jelenkor egyik legnagyobb sakkjátékosja.

SAKKJÁTÉK.

1508. számú feladvány. Schrúfer F.-től.

Sötét.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 1502. sz. feladvány megfejtése.

Pospisil J.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1. Kh3-g4	... f7-f5 + (a)	1. ...	Hg7-t. sz. (c)
2. Kg4-f3	... t. sz.	2. Ba5-d5 +	He7-d5
3. V v. B mat.		3. He3-f5 mat.	
1. ...	He7-t. sz. (b)	1. ...	Fc7-h2
2. Ba5-d5 +	Kf4-e3.	2. Kg4-f3 stb.	
3. Fh2-g1 mat.			

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Az Erkel-sakkklub tagjai nevében:* Exner Kornél. — *Tarabcsón:* Németh Péter. — *Miskolcon:* Rudnyánszky Géza. — *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

T. I. (N. K.-n.) A 'jó-akaratu' (helyesebben 'jó-akaró figyelem') nem hiányzik; hogy a 'jó tanács' se hiányozzék: írjon kevesebbet, sokkal kevesebbet, százszor kevesebbet — mert így csupa szavama, a miben alig van szem.

P. K. 'Küldtem neki'. Szinte bánt ez az önhitt, az igaz szeretőt meg nem illett hang. Természetesebb a félelem, a remegés, vajjon hogy fogadja a leányka, az imádott, mint ez az elbizakodottság, hogy a lány majd kinyrik a börtönből, hogy ön neki karika gyűrűt méltóztatott küldeni. Egy szűlt nem dobhatná kevélyebben oda a zsebkendőjét rabléányai valamelyikének!

Egy olvasó. Az elsőre néve igaza van; a kérdéses helyen sajthóhibából áll 'bátyja' helyett 'atyja'. A másodikra néve, engedelmél, nincs; marquis d'Effiat és Cinq-Mars egy személy.

HETI NAPTAR. Szeptember hó.

Nap	Katholikus es protestáns	Görög-Orosz	Israélita
2V. 9 15 óran. ün.	6 14 Absolon	21 B 10 Tádé	26
3H. Mansvét p. h.	Tádé	22 Agathonik	27
4K. Rozália sz.	Mózes	23 Parkas	28
5S. Ju. Lőr. pá.	Herkules	24 Eutik	29 Péllójt
6C. Zakariás pr.	Zaké	25 Bertal. ap.	1. 11. 26 16
7F. Regina sz. vt.	Regina	26 Ad. Natália	2. 11. 2. n.
8S. Kiszasszony n.	Kiszasszony	27 Poemen	8 Sa. Ha.

Holdváltásai ☽ Első negyed 12-án 11 6.16 ph. este.

Feloldó szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. egyetem-tér 6. szám.)

**GEITNER ÉS RAUSCH
FECSKENDŐ ÉS SZIVATTYU-GYÁRA
BUDAPEST,**

Központi üzlet: Andrássy-ut 8. sz. * Gyár: Nádor-utcza 46. szám alatt.

Budapest fővárosnak nem csekély előnye, hogy kulturális és kereskedelmi haladásával párhuzamosan fejlődik gyárirara is. Egmásután keletkeznek az új gyártelepek, míg a régiéket egyre terjeszkednek s szépen haladnak előre a tökéletesülés ösvényén. E gyárak közé tartozik

Ma már több mint ezer kisebb-nagyobb olyan szerkezetű fecskendő van használatban, mely a gyár szabadalmazott kengyelzáros, kupos szelepházával van ellátva, s melyeknek minden egyes alkatrésze a gyár műhelyében készült.

A gyárosok a berendezésnél alkalmazták a modern technika vívmányait s gyártmányaikat a legtökéletesebb módon állítják elő, a mi a vásárló közönségre megbecsülhetetlen előny. Az összes munkagépeket gőzerő tartja mozgásban; mellékelt képünk egyike a központi üzletet, másika a gyár egyik érdekes termét, a fém-esztergályozó műhelyt, kapcsolatban a kész szer raktárral mutatja be. Van ezenkívül kovács, lakatos, bádogos, ré-

munkájáért, kivétel és versenyképességéért s a nagyban termelésért kiutinteték.

A kereslet Geitner és Rausch fecskendő és szivattyu-gyártmányai után évről-évre oly rohamosan emelkedett, hogy a kezdet alkalmával hosszú évek során át elegendő nagynak vélt gyártelep, folytonos hozzáépítkezések következtében ma már alig terjeszkehdetik ki. Mégis a közelmúltban az érezőntöde, mely eddig csak a gyár gépalkatrészt szükségleteit fedezte a műöntvények készítésére is berendeztetett.

Kisebb műtárgyak próba öntésének sikere buzdította Köhler István gyárigazgatót, hogy ez irányban tovább haladjanak. A gyár első nagyobb műöntvénye Ö fensége Jozsef főherczeg, a legelső magyar tüztöltő domborművű mellképe volt, melyet Keszler A. József szoborművész, Huszár Adolf tanítványa, művészi ihlettel dolgozott ki, s meglepő finomsága által nagy és nehéz feladatot tűzött elkészítése alkalmával az öntöde elé.

A mű ennek daczára szépen és kifogástalanul sikerült s a fiumei 1887-iki orsz. tüztöltő-kongresszus alkalmával a legszebb emlék volt, melyet Magyarországból Fiumének vittek. E tár-

Geitner és Rausch nádor-utcza 46. sz. a. levő szivattyu-és fecskendőgyára, mely minden tekintetben méltó helyet vívott ki magának ezek között, és erőteljes sorompót képez a hasonló gyártmányu külföldi ipari termékek behozatala ellenében.

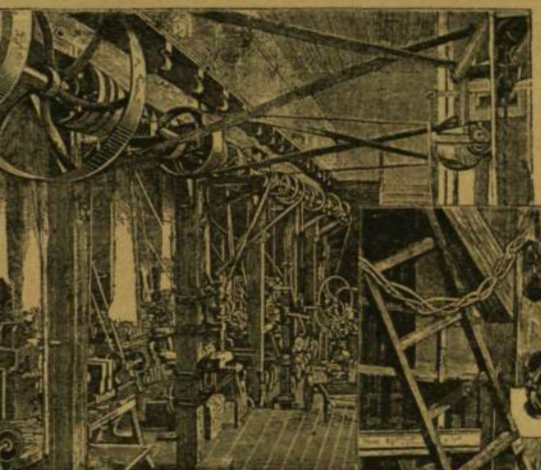
Egy évtized előtt elhagyott helyen állott e gyár, ma a főváros újabb építkezései következtében, majdnem a főváros szívében, az épülő új országház tőzszomszédságában van. Akkor a gyárosok a kezdők sorában küzdöttek, ma előretörő harezosai különösen a tüztöltő szerek speciális szakmájának. Gyors volt az emelkedés, de kiérdemelt, szolid alapon történt.

Mint örökösei a gr. Széchenyi Ödön által létesített, volt országos központi tüztöltő irodának, a tüztöltő intézmény honosítása és megalkotása körül tevékeny működést fejtettek ki. Részt vettek minden hazai kiállításon tüztöltői szereikkel s mindenütt elsőrangú kitüntetések kaptak, mert készítményeik minden tekintetben versenyképeseknek bizonyultak. Ezenkívül több rendbeli czélszerű és igen fontos találmányaik és újításaik által fontos szolgálatot tettek a tüztöltésnek s elismerést szereztek a magyar gyárirapnak.

Műves, szerelő, asztalos, bogárnár és fényező műhelye, valamint érezőntödeje a gyárnak. A gyár ugyanis előállít és állandó kiállításkép raktáron tart saját gyártmányu szivattyukat, nemkülönbön mindennemű tüztöltő-sági mozdony-, személyszállító kocsi-, taliga-és bakfecskendőket, továbbá legjobb minőségű mézga (gummi) és kender tömlőket, kádakat, vedreket és belől mézgazott kenderitömlőket.

Raktáron vannak még mászó és mentőszerek, tololétrak, mindennemű mászó és párkánylétrak a legkitűnőbb fanemből, ugyszintén szerkocsik, személyszállító és vízhardókocsi s tömlőszállító targonczák. Közönséges és diszfolszerelések, tiszték és legénység számára: sisakok, ballák, övek és jeltző-eszközök.

Szóval minden a legutolsó felszerelési tárgyig a melyre tüztöltőnek szüksége van. A gyár el is vállalja egyletek, előljáróságok, községek, gyárak és színházak számára teljes tüztöltőségok szervezését és kifogástalan felszerelését. Megérdemelt dolog volt tehát, midőn az 1885. évi országos kiállításon alkalmával a gyárat kitűnő

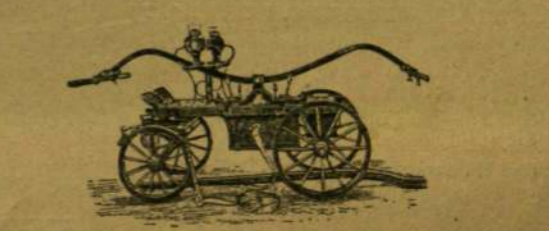
gyat ugyanis a gyári tüztöltő-testület vitte aján-dékképen.

Ez ismertetéshez, most már csak ama méltányos és jogos kívánságot fűzzük, hogy a hazai ipar termékei, minél szélesebb körű elterjedést nyerjenek; mert hogy mivel sem állanak hátrább a külföldinél, bizonyítja emelkedő gyárirapunk s az időről-időre rendezett kiállitásaink.

Vezérlelvül kell kitűznünk a jó és versenyképes hazai ipartermékek pártolását beszerzéseik alkalmával.

Előre a magyar iparral!

Szóval minden a legutolsó felszerelési tárgyig a melyre tüztöltőnek szüksége van. A gyár el is vállalja egyletek, előljáróságok, községek, gyárak és színházak számára teljes tüztöltőségok szervezését és kifogástalan felszerelését. Megérdemelt dolog volt tehát, midőn az 1885. évi országos kiállításon alkalmával a gyárat kitűnő

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket először BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schaller Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stabenbastei 1

FEHÉR MIKLÓS

a m. kir. államvasutak gépgyárának vezérigazgatója és több más elsőrangú gépgyár képviselője

ajánlja lezárt árakon a kizárólag nála kapható, világhírű

EREDETI MAYER-TRIEURÖKET,
továbbá kitérő szerkezetű

gabona-tisztító rostáit,
valamint legjobbnak bizonyult, könnyű
sortvetőgépeit és mindennemű ekéit,

olcsó árak és kedvező fizetési feltételek mellett.
Képes árjegyek ingyen és bérmentve.

Iroda, raktár és javító műhely Budapest, üllői út 25-dik szám alatt „Köztelek”.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

ÉJSZAK A DÉL ELLEN.

REGÉNY FORDITOTTA

VERNE GYULA. HUSZÁR IMRE.

Nyolczvanöt a szövegbe nyomott képpel.

Ára füzve 2 forint.

Finom tojás-kéziszappan.

(Toilette-szappanok legkiválóbbika.)

Glycerin és tojásárgóból készült, különösen tisztítja és élénkíti az arcbőrt, és annak egészséges frissességét állandóan fenttarja. Ezen - csupán két legártatlanabb szorból készült szappanfejművekre is igen ajánlható.

Ára: 1 doboz 20 kr., 1 doboz (3 darab) 50 krajczár.
Kapható egyedül - mint eddig 12 év óta -
Latzkovits A. uridivat üzletében
Budapesten, váci utca 22. szám.

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombákat, jóállás mellett; árák mérsékelték. Kívánatra részletfizetésre.

A GYAKORLATI

ELMEKÓRTAN VÁZLATA.

Különös tekintettel az elmebetegre vonatkozó hazai törvényeinkre és miniszteri rendeletekre.

Ira

Dr. MORAVCSIK ERNO EMIL.

egyetemi m. tanár
a budapesti m. kir. tud. egyetemi elmekórtani klinika tanársa, segéde,
a budapesti kir. törvényszék elmeorvos szakértője.

Ára füzve 1 írt 20 kr.

1888. szept. 14. sz. 1888. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Más világok. (I.) — Neudtvich Károlytól.
Metternich és a Napoleonidák I. Napoleon haláláig. — Károlyi Árpádtól.
Nagy-Becskerekeltől Pákozdig. (I.) — Vendrei Ferenc tábornoktól.
Egy leány mint özvegyasszony. Regény. (III.) Pálffy Alberttől.
Költemények: Baráti körben. Gyulai Páltól. — A hid Long-fellow után, angolból. Szász Bélától.
Ártatlan vádlottak. — Simonyi Zsigmondtól.
Papirparunk emelése. — Mudrony Páltól.
Értesítő. Kalidasa: Sakuntala. Ford. Fiók K. — x. — Greguss Á.: Rendszeres száptan. — e — Verne J.: Sándor Mátyás. Szigetvári Ivántól. — Berryer törvényszéki beszédei. — dr. — Doctor Romanus: A mi deatilizált egyetemünk. — Cs. F.

A BUDAPESTI SZEMLE megjelent évenként tízenkötés 126 ívnyi tartalommal.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a tudományt és a műveltség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehetőleg széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelent évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 írt, félévre 6 írt. Előfizetéseket minden könyvtár elfogad. Bécsben, Szeles György cs. k. egyet. könyvtár, I. Stefánplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárosokhoz a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)

Jaeger Tanár Társulata.

Tulajdonos: JORDÁN KÁROLY.

Budapest, IV. Deák Ferenc-utca 15.

Eredeti normál gyapju-cikknek

egyedüli főraktára Magyarország részére.

Normál alsó-ruhanemű férfiak, nők és gyermekek számára, valamint felső-ruhák mérték szerinti készítmények számára, valamint a saját mőteremben.

Katalogusok és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

BUDAPEST,
Károly-laktanya.

BÉCS,
BELGRÁD.

TELJES EGYENRUHÁKAT

és egyenruha nemek cs. kir. tábornokok, törzs-, fő- és altisztek, egyéves önkéntesek és legénység, nemkülönben a m. k. honvédség, népfelkelő valamint a m. k. eszdőségek, pénzügyorség, továbbá m. kir. posta-, vasut- és távirat-tisztek, erdészek, tűzoltók és hadastyán egyeletek, minden egyenruhás testület, megyei és városi huszárok-észere elgánsú kiállítás és gazdag választékban szállítanak

TILLER MÓR ÉS TESTVÉRE

udvari szállítók, Budapest, Károly-kaszárnya.

Megrendeléseknél a rang és szak megjelölése keretik. — Vidéki megbízások utánvétel mellett pontosan eszközöltetnek. — Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés és nál és Po- drásznál
La VELOUTINE
Különleges Bileper BISMUTTAL VEGETIVUS
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

VERA-FORRÁS

Veghlesen, Zólyomgyében

Magyarország kitérő új savanyuvize,

BRÁZAY KÁLMÁN

nagykereskedőnél és főraktárosnál Budapesten.

IV. ker., Muzem-körút 23. szám alatt

a vidéki városokban és minden nagyobb város-kereskedésben valamint a forráskezelőségénél: vasut-, posta- és távirat-állomás Veghles-Szaltna (Zólyomgye.)

A végleges VERA-forrás vizét Dr. Lengyel Béla egyetemi r. tanár és az ásványviz vegyelemző intézet igazgatója elemzte és szénasavas alkalmos vasas savanyuviznek találta, amely tisztasága és nagy mennyiségű szénasavas natrium, szénasavas vas és szénasavas mész tartalma által, a legtekintélyesebb orvosok véleménye szerint gyomorbetegségeknél, túlságos gyomorérv, gyomorégés, gyomorgörögés, idült gyomortakár, idült hörg- és gégehurutnál, vérszegénység (sápkór) és ebből eredő idegességnél, görvélykór, hólyaghurut, húgyhomok és húgykő stb. bajoknál igen előnyösen használható, valamint itató viznek is egyedül, borral vagy cognakkal stb. keverve, kitűnően megfelel, a bort nem festi.

A modern elvek szerint berendezett forrás, közvetlenül a trachyt-sziklából fakad és igen bővizű; szerves anyagától és talajviztől egészen ment, s a környék lakosai emberemlékezet óta mint a leghatásosabb gyógyvizet és itató italt élvezik.

A töltötés nem mint más ilyen forrásnál vagy savanyuviz-kutaknál szivattyús hanem közvetlen az erős lefolyás által történik. Az üvegek a lehető legjobban vannak dugaszolva és töltötésük a leg gondosabb.

Utányomat nem díjazatik.

VASÁRNAPI UJSÁG

37. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 9.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 írt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 írt fél évre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 írt fél évre — 3 *

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is csatolandó

CRISPI BISMARCKNÁL.

OLASZORSZÁG egysége monarchiánk dualistikus államformájával körülbelül egykoru s csak néhány évvel régebb a német birodalom egységénél. De ez aránylag rövid idő alatt oly fejlődést ért el, melyre büszkén mutathatnak reá államférfiai.

Kossuth Lajos «Iratában» van a legklasszikusabb módon megörökítve Olaszország újjászülésének története s azok a nehéz küzdelmek, melyeket az akkor dirib-darab ország népének és vezérbereinek meg kellett vívniok, a míg hazájukat legalább odáig juttathatták, hogy helyet foglalhasson Európa diplomáciájának kerek asztalánál.

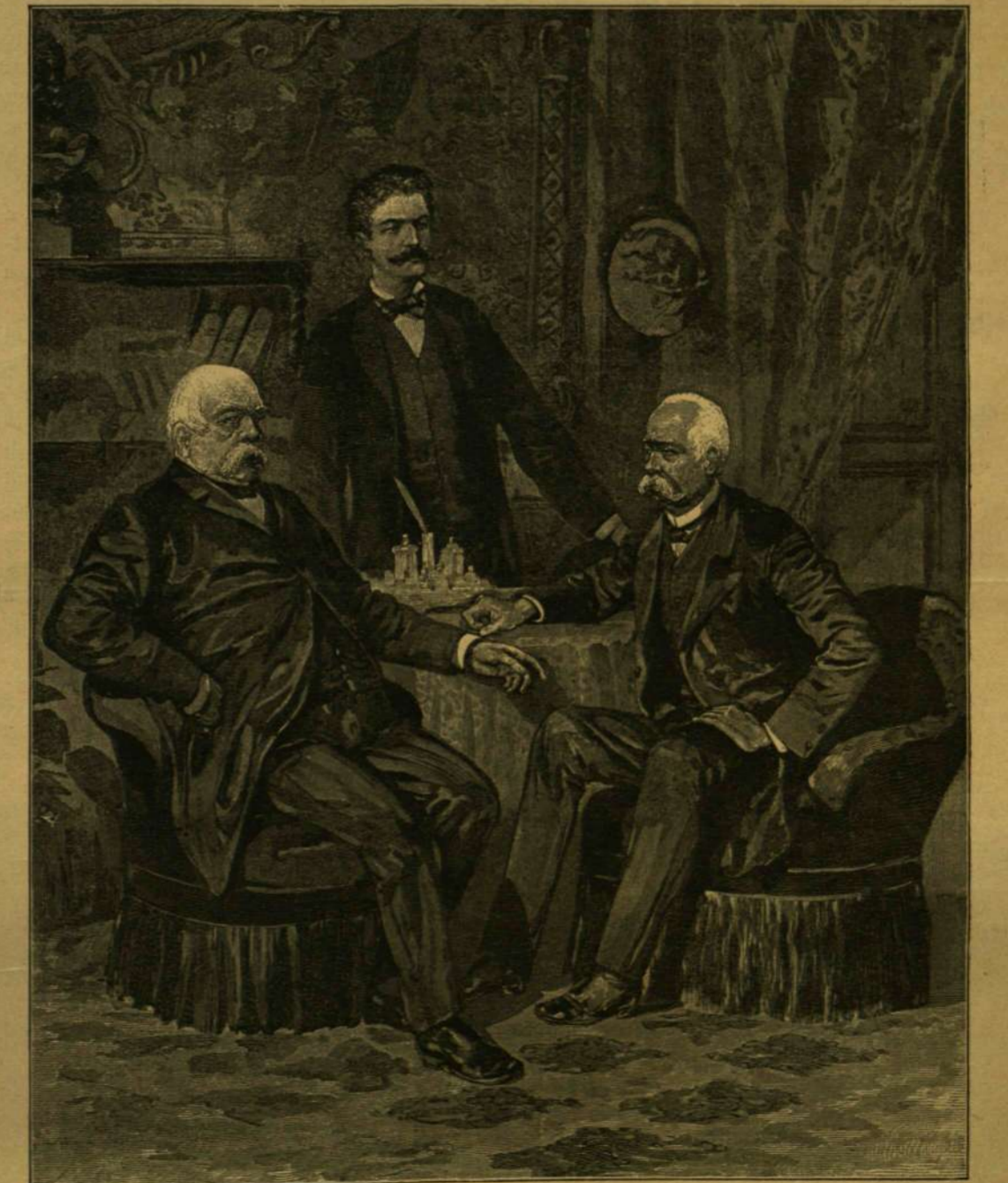
De még azután is soká nem ismerték el egyenrangu társnak a többiek. Csak az 1859-iki és az 1866-iki hádjárat után kezdett számot tenni, sulyt képviselni a nemzetközi politikában.

Ma már európai nagyhatalom számba megy s a leghatalmasabb államok keresik szövetségét. Tagja annak a páratlanul álló s Európában ma döntő szerepet játszó középeurópai szövetségnek, mely a béke megővására létesült s mely manapság csakugyan a leghatalmasabb biztosítéka is a békeségnek.

Crispi, a ki ma az olasz kormány élén áll, fiatal korában a legtulzóbb olasz hazafiak pártjához tartozott, sőt azoknak Mazzini, Garibaldi elhunytá után vezére volt. Lelke egy nagy olasz republika után ábrándozott, bátorsága nem tartott semmit lehetetlennek.

Am az olasz klima fainak megvan az a jó tulajdonsága, hogy meg tudnak barátkozni az adott viszonyokkal s az idő szerint lehetetlen czelek kedveért nem hagyják kihasználatlanul a létező helyzetet. Még az öreg Mazzini, Garibaldi is elhallgattak köztársasági álmaikkal, mikor hazájukat a savoyai dynasztia alatt egységessé válni, szabaddá, boldoggá, hatalmassá nőni látták s nem tartották volna hazafiasságukkal megférő dolognak az államforma feszegetésével zavarni országuknak szépen indult fejlődési folyamatát.

Hütelének azért a radikálisok nem lettek elveikhez, hanem azokat törvényszerű téren, a parlamentben igyekeztek érvényre juttatni. Többségbe is jutottak s a király, mint alkotmányos fejedelem, nem habozott a nemzet akaratából alakult többség soraiból választani meg tanácsadóit. Így jutott Crispi is a kormányba, utóbb, Mancini és Depretis után annak az élére.

BISMARCK HERCEG. BISMARCK HERBERT GRÓF.

CRISPI.

A FRIEDRICHSRUHEI TALÁLKOZÁS.